

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії



Наші голоси

Місячник Союзу українців Румунії. XXV рік видання. № 253, липень, 2015





*І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...*

Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідешук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ 3 «порога» 25-річного ювілею
- ❖ Сторінки 120-річної румунської шевченкіани
- ❖ А вже минуло 10 літ...
- ❖ Г. С. Сковорода: «Пісня 9-а» – різномислі правдивої путі...
- ❖ Любов лиш одна в хайку (Із циклу «Колиска гомону»)
- ❖ Майстри сучасної української прози: Теодозія Зарівна
Зупинка (Оповідання)
- ❖ Київські спогади:
«Русифікатор»
«Вовчєня»
Альоша і Дайва
- ❖ Богородичні піснеспіви
- ❖ Дитячі сторінки
- ❖ Сторінки гумору

З «ПОРОГА» 25-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ

17-19 липня цього року в конференц-залі Бухарестського готелю «Форменерг» пройшли заходи, приурочені 25-річчю від заснування літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос», за участю редакційних колективів «Нашого голосу», «Вільного слова», «Українського вісника», «Дзвоника» та «Кур'єрул українян», голови СУР-у Степана Бучути, депутата Парламенту Румунії Івана Марочка, голів бухарестського і повітових комітетів СУР-у, багато співробітників-дописувачів журналу, а також представника Посольства України в Румунії міністра-посланника Теофіла Рендюка, голови Національної спілки письменників України Михайла Сидоржевського, видатних професорів Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича Бориса Бунчука, Володимира Антофійчука і Олександра Поповича, голови Чернівецької спілки письменників України Василя Довгого, професора Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Сергія Лучканина.

У першій частині заходів головний редактор журналу «Наш голос» Ірина Мойсей та Степан Бучута вручили учасникам Ювілейні грамоти і відзнаки, далі послідували вітальні слова, виражені рядом учасників, направлені редакції журналу.

Друга частина урочистостей була відведена науковій конференції на тему «Українська література Румунії і «Наш голос» як її дзеркало», на якій було представлено 12 наукових доповідей, а саме: Ірина Мойсей – *Зародження і розвиток українського літературного процесу на сторінках газети «Новий вік» і її «Літературного додатка»*; перший колишній головний редактор «Нашого голосу» Михайло Михайлюк – *До історії народження «Нашого голосу»*; другий колишній головний редактор журналу Микола Корсюк – *Ми і наші книги*; Іван Кідешук – *«Наш голос» – журнал зразкової української літератури*; Іван Лібер – *Розповсюдження української авторської пісні та пісенної творчості в Румунії за допомогою журналу «Наш голос»*; професори Чернівецького університету Борис Бунчук – *Із версифікаційної роботи Сильвестра Яричевського*, Володимир Антофійчук – *«Наш голос» і українська література*

Румунії: *проблема періодизації*, Олександр Попович – *Буковинський меридіан Юрія Ракочі*; редактори «Нашого голосу» Іван Ребошапка – *Координати українського літературознавства в Румунії*, Михайло Трайста – *Роль літературної періодики в сучасному літературному дискурсі*; редактор «Вільного слова» Роман Петрацук – *Огляд української літератури в перекладах на румунську мову*. Доповідь професора Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Сергія Лучканина «вписалася» в ширші межі румунсько-українських відносин, не раз висвітлюваних журналом «Наш голос» – *Порівняльно-історичні студії української*



та румунської культур доби просвітництва.

Третьою частиною заходів був «круглий» стіл на тему «Безсила смерть, коли живуть слова», присвячений вшануванню пам'яті українських письменників Румунії, які відійшли у вічність.

З вітальних промов, наукових доповідей та принагідних дискусій впливли щонайменше два відрадні висновки: 1) до свого 25-річного ювілею журнал «Наш голос» представився з поважними результатами в розбудові і консолідації української літератури і літературознавства (фольклористики тощо), 2) з «порога» його 25-річного ювілею ясно окреслились подальші завдання в розбудові української словесності Румунії та в прилучуванні до цієї справи молодих співробітницьких поколінь.

Наукові доповіді конференції появляться в окремому ювілейному збірникові.

Редакція «Нашого голосу»

**Виступ голови Союзу українців Румунії Степана БУЧУТИ
на відкритті заходів, приурочених 25-річчю
від заснування літературно-культурного журналу
українських письменників Румунії
«НАШ ГОЛОС»**

Вельмишановні гості з України!
Вельмишановні представники Посольства України
в Румунії!
Шановні українці Румунії!
Дорогі друзі, члени Союзу українців Румунії!
Пані і панове!

Сьогодні ми зібрались для того, щоб відзначити
25-річчя від заснування літературного журналу
українських письменників Румунії «Наш голос». За
це я Вам всім щиро віддячний і вітаю Вас від імені
проводу СУР і від мене особисто.



Видавання місячного літературно-культурного
журналу українських письменників Румунії, першого
журналу такого типу для української меншини, стало
історичним феноменом, маючи на увазі, що десятки
письменників нашої країни мають можливість дру-
кувати в нім свої твори.

Знаменитий сьогоднішній редакційний колектив:
Ірина Мойсей – головний редактор сучасного журналу,
Іван Ребошапка та Михайло Трайста – редактори, те-
перішні працівники «Нашого голосу». Але не можемо
забути перший колектив цього журналу, а саме першо-
го його головного редактора Михайла Михайлюка,
відповідального секретаря Миколу Корсюка, який
згодом став другим головним редактором «Нашого
голосу», яких запрошую до президії. А пам'ять Євгена
Мигайчука, що був заступником головного редактора в
першому редакційному колективі, а сьогодні його душа
десь в небесах, та Степана Ткачука – бувшого голови
СУР, про котрого писалося в першому номері «Нашого
голосу» в липні 1990, який теж несподівано покинув

цей світ десять років тому, і всіх письменників, яких
вже немає з нами, українців Румунії, героїв України,
які віддали життя за суверенітет батьківщини, героїв,
які пали в АТО на Східній Україні, вшануємо хвилиною
мовчання. Вічна пам'ять!

Слава Україні!
Героям слава!
Дякую!

Переходячи до нашого ювілейного свята, хочу
згадати теперішню редколегію «Нашого голосу»
Івана Арделяна, Івана Кідещука, Івана Ковача, Миколу
Корницьана, Миколу Корсюка, Михайла Михайлюка,
Юрія Павліша, Віргілія
Ріцька. Всім вам дякую
за ваш внесок у розвиток
української культури не
тільки в нашій державі, але
і в цілیم світі.

Українські письменни-
ки Румунії збагачують не
тільки культуру Румунії, а й
українську культуру світу.

За всі внесені труди,
шановні діячі культури, від
імені СУР і від мене особисто як голови СУР велике
спасибі і низький поклін!

Хочу прочитати кілька слів із передовиці «Голос
усіх» першого номера «Нашого голосу», що побачив
світ в липні 1990 року:

«Та ось Спілка письменників Румунії в умовах
рівноправності і демократії дала нам журнал «Наш
голос», як кажуть, краще пізніше, ніж ніколи...» І
дальше: «Отже, журнал ставить собі за мету бути
публікацією першого проблемного, тематичного і
жанрового охоплення, залучити до співробітництва,
крім літераторів, всіх тих, хто бажає і може зробити
свій внесок у розвій нашого духовного життя...»

Там же є і звернення до СУР: «Сподіваємось, що
учасники з'їзду СУР, який став історичною подією в
житті нашого населення, початком його повноцінного
духовного відродження, будуть активними читачами,
співробітниками літературно-культурного журналу
«Наш голос».

Дякую за увагу. Бажаю успіхів нашій конференції!

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають

**КОЛЕКТИВУ
редакції літературно-культурного журналу
українських письменників Румунії,
місячника Союзу українців Румунії
«Наш голос»**

Вельмишановна пані Ірино Мойсей, Головний
редактор літературно-культурного журналу укра-
їнських письменників Румунії, місячника Союзу
українців Румунії «Наш голос»!

Вельмишановний пане Степане Бучута, Голова
Союзу українців Румунії!

Вельмишановний пане Іване Марочко, депутат
від української громади Румунії!

Шановні гості з України!

Шановні представники української громади
Румунії та читачі журналу «Наш голос»!

Doamnelor și domnilor!

Пані та панове!

Посольство України в Румунії щиро та сердечно
вітає всіх присутніх з нагоди відзначення 25-ї річниці
від заснування літературно-культурного журналу
українських письменників Румунії, місячника Союзу
українців Румунії «Наш голос»! – достойного носія
української культури та писемності в Румунії, якого
з особливим інтересом читають і в Україні та в усіх
чисельних державах світу, де проживають наші
співвітчизники.

Мені як доктору історичних наук та як автору
чисельних досліджень і праць приємно констатувати
той факт, що українська історична тематика широко
відома в Румунії ще зі сторінок газети «Нового віку»
та річного видання «Обрії», які видавались ще за
часів соціалізму в цій країні.

Але літературні, інформаційні та наукові
матеріали нового ґатунку, що друкуються впродовж
25-ти років у періодичних виданнях Союзу українців
Румунії, суттєво відрізняються за змістом попередніх
2-х скромних згаданих видань, безперечно, в кращу
сторону.

Нова епоха для українців Румунії настала 25
років тому, коли, внаслідок повалення попереднього
тоталітарного режиму, ви отримали можливість не
лише створити власну національну організацію
– Союз українців Румунії, але й значно розширити
мережу періодичних друкованих видань рідною
мовою, в тому числі і щомісячної, спочатку газети,

а пізніше щомісячного журналу «Наш голос». З
впевненістю можна сказати, що далеко не всі
організації закордонних українців володіють такою
кількістю та розмаїттям видань.

Щодо початкового етапу, треба віддати
належну шану і позитивну оцінку, організаційній та
літературно-культурній діяльності вельмишановним
письменникам та поетам, панам Михайлові
Михайлюкові та Миколі Корсюкові, а також їхнім
творчим командам того часу.



Але перетворити видання Союзу українців
Румунії «Наш голос» понад 20-річної давності на
сучасний літературно-культурний журнал українських
письменників Румунії, до якого виявляє особливий
інтерес літературна Україна та прихильники чудового
літературного слова, представники 20-мільйонної
української діаспори було непростою справою
ані з точки зору організаційної, ані, тим паче, його
змістовного наповнення.

І, в цьому плані, слід віддати належну шану го-
ловному редактору переформатованого виключно в
позитивному вимірі та осучасненого ілюстрованого
журналу із чудовою назвою «Наш голос», активному
захиснику української справи в Румунії Ірині Мойсей,
а також редакторам часопису – пану професорові
Іванові Ребошапці та талановитому письменникові
Михайлові Трайсті.

Сьогодні на ваш журнал з нетерпінням щомісячно
чекають і читають в українських родинах не лише в
найбільших регіонах Румунії, де проживають етнічні
українці – Мараморощині, Південній Буковині,
Банаті, Добруджі та, безперечно, у Бухаресті, але й,
практично, в усіх повітах країни, де можна зустріти
десятки та сотні наших співвітчизників.

(Продовження на 6 стор.)

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають*(Продовження з 5 стор.)*

Цьому, зрозуміло, значно сприяє і той факт, що місячник «Наш голос», як і всі інші періодичні видання Союзу українців Румунії, починаючи з 2010 року поспіль, оприлюднюється і в електронному варіанті, що дозволяє оперативніше прочитати розміщені на його шпальтах надзвичайно цікаві матеріали не лише українцям з усієї Румунії, але й нашим зарубіжним співвітчизникам, починаючи від Нової Зеландії до Канади та від Бразилії до Японії.

Посольство України в Румунії з великим задоволенням констатує той факт, що на сьогодні «Наш голос» є носієм і розповсюджувачем всебічних знань та актуальної інформації про літературу, культуру і сучасність України, що особливо важливо в нинішній складній ситуації нашої держави. Тим самим, журнал ефективно сприяє формуванню в Румунії сприятливої для України громадської думки, що стало важливою складовою розпочатого процесу перезавантаження українсько-румунських відносин на засадах дружби, добросусідства, взаємної довіри та допомоги. У наш непростий і доленосний час значення видання важко переоцінити. Журнал «Наш голос» відроджує літературу і культуру українців, просвічує та надихає на творчість, у тому числі і представників молодого покоління, а також вихідців з України та діаспори. Він був і залишається для всіх нас хорошим співрозмовником і мудрим порадицею.

З нагоди 25-річчя зичу колективу журналу «Наш голос» нових творчих злетів та здобутків, а усім читачам цього чудового видання та його дописувачам – міцного здоров'я, щастя, благополуччя, натхнення, творчих успіхів і віри у справедливість, яка перемагає усі життєві негаразди.

З глибокою повагою,

Теоділ РЕНДЮК,
Надзвичайний і Повноважний
Посланник України;
Радник-посланник Посольства
України в Румунії;
доктор історичних наук;
лауреат Міжнародної премії «У
нас одне коріння»;
автор понад 500 наукових праць,
науково-популярних публікацій, ста-
тей, інтерв'ю та перекладів.



**Редакційному колективу
Літературно-культурного журналу
українських письменників Румунії
«Наш голос»**

Дорогі друзі!

Сьогодні Ви відзначаєте важливу подію у світовому просторі друкованого українського слова. Протягом 25 років літературно-мистецький журнал українських письменників «Наш голос» дарував читачам найкращі твори письменників Румунії. Журнал давав путівку в життя молодим літераторам, забезпечував можливість повнозвучно говорити правду про історію та сьогодення маститим письменникам та поетам Румунії.

Українське слово, яким «говорив» «Наш голос», було найбажанішим для українців Румунії, завдяки йому вони мали можливість втамувати спрагу з безцінного джерела своєї материнської мови, читаючи талановиті твори українських письменників.

Бажаємо журналу надалі нести по цілому світу з румунської землі українське слово, задля важливої мети - збереження ідентичності українців і духовного збагачення інших народів.

**Від Президії Товариства
«Україна-Світ»,**

**Герой України, письменник Іван ДРАЧ
Голова Секретаріату Алла КЕНДЗЕРА**

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають

**Шановні редактори і редколегіє
«Нашого голосу»!
Шановні керівники
Союзу українців Румунії!
Дорога українська громадо!**

У жнивну пору, що дуже символічно, «Наш голос» відзначає своє перше двадцятип'ятиліття. Чверть віку він стоїть на сторожі рідного слова, мобілізуючи під свій стяг українськомовних письменників і науковців, потужно закликає до згуртування своїх одноплемінців. Щедрий ужинок часопису від перших років його заснування став насущним духовним хлібом для тих, кому небайдужа доля рідної культури і рідного народу.

«Наш голос» гідно заявив у світі про українську громаду Румунії, про її високий і авторитетний науковий, інтелектуальний і творчий потенціал.

З нагоди знаменної події в історії часопису прийміть найщиріші привітання і побажання радості від своєї подвижницької праці. Хай Вам щастить на нові творчі знахідки! Хай «Наш голос» відлунюється на всіх континентах і в усіх країнах, де мешкають українці, хай він і надалі вірно служить завжди актуальній проблемі національного єднання!

Слава «Нашому голосу»!

Слава тим, хто з року в рік творив, творить і творитиме його числа!

**З повагою,
науковці Чернівецького національного універ-
ситету імені Юрія Федьковича
професор Борис БУНЧУК
професор Володимир АНТОФІЙЧУК
доцент Олександр ПОПОВИЧ**

**Редакції
літературно-культурного журналу
українських письменників Румунії
«НАШ ГОЛОС»**

Дорогі Побратими!

Львівське обласне відділення Товариства зв'язків з українцями за межами України (Товариства «Україна-Світ») та академічна громада Львівщини щиро вітають редакцію органу з його 25-літтям.

Знаємо, читаємо, шануємо Ваш Часопис, який є рупором української меншини в сусідній державі, справжнім голосом тих, хто споконвіку жив і живе на своїх рідних землях. Історія розпорядилася так, що не всі українські етнічні території увійшли до меж сучасної держави Україна... однак збереження національної ідентичності, яку плекає Союз українців Румунії, та праця, яку провадить організація, гуртує всіх нас в єдину Духовну спільноту, на чатах якої стоїть Українське Слово. І те, що Воно бринить на сторінках Ваших часописів, свідчить: Україна є там, де живе і розмовляє рідною мовою бодай один українець.

Успіхів, здоров'я і надхнення!

На всі справи – Божого Благословення!

Господнього Причастя Щастям –

Лише тоді краси і радості додасться...

З роси і води Вам на многії і благії літа! Щиро віримо, що разом з Вами зустрінемо і півстолітній – Золотий Ювілей Вашого (і нашого!) часопису. Хай у Вас і в нас – усе буде ГАРАЗД!

З глибокою шаную,

**Богдан ЯКИМОВИЧ, Михайло ГНАТЮК,
Микола ІЛЬНИЦЬКИЙ, Валерій КОРНІЙЧУК,
Василь ІВАШКІВ, Богдан і Наталя ТИХОЛОЗИ,
Микола ЛЕГКИЙ, Галина ПОПОВИЧ, Ольга
ПЕТАК, Наталя КОБРИН, Галина БАНДЕЛЮК,
Уляна ЛЯХ, Іван САМОТОС, Любомир СЕНИК,
Любомир БУНЯК, Любов ОРЛЕВИЧ, Володимир
СЕРЕДА, Ярослава ВАВРИСЕВИЧ, Андріана
ГРИНОВЕЦЬ, Василь СИДОР, Володимир
ПАТИК, Любов ЯСІНСЬКА (Львів), Тимофій
БОРДУЛЯК, Михайло ШАЛАТА, Роман ПАСТУХ,
Володимир ГРАБОВСЬКИЙ (Дрогобич), Оксана
ПРОКАЗЮК (Радохів), Юлія КУРИЛИШИН
(Стрий)**

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають

Колективу літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос»
Україна-Румунія
Чернівці-Бухарест
18 липня 2015 року
Чернівецька обласна організація Національної спілки письменників України щиро здоровить із першим молодим 25-річним ювілеєм часопису Союзу українців Румунії «Наш голос»

Наше вітальне побажання ми просимо прийняти головного редактора часопису вельмишановну Ірину Мойсей, глибокоповажних редакторів Івана Ребошапку та Михайла Трайсту, вимогливих членів редколегії Івана Арделяна, Івана Кідещука, Івана Ковача, Миколу Корнищана, Миколу Корсюка, Михайла Михайлюка, Юрія Павліша, Вергілія Ріцька.

Дорогі посестри і братове, своєю працею ви створюєте родюче поле, де зростає українське слово, де тепліться українська культура, де не забуваються віковічні українські звичаї та традиції.

Ваш часопис став визначним осередком утвердження української національної ідентичності та набутих людських цінностей.

З великою приємністю читаємо матеріали про генія людства Тараса Шевченка, нездоланного каменяра Івана Франка, гірську орлицю Ольгу Кобилянську та багатьох інших видатних постатей української літератури. Не обминає письменницьке та журналістське перо нашогоголосівців і сучасних обдарованих діячів української та румунської мистецької доби.

Щиро вітаємо також добре знаний у нашому дружньому міжнародному спілкуванні Союз українців Румунії, очолюваний мужнім політиком і громадським діячем Степаном Бучутою.

Немає сумніву, що журнал «Наш голос» і далі надаватиме снаги новим і новим шанувальникам українського слова.

Дорогі нашогоголосівці! Бажаємо вам у цей пам'ятний день невичерпної творчої енергії, нев'янучої молодості, і звичайно, вдячних і мудрих читачів.

З повагою,
голова Чернівецької обласної організації Національної спілки письменників України
Василь ДОВГИЙ

Юрій ПАВЛІШ

ВЖЕ ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ

Вже чверть століття одягнув «Наш голос»
Зборовши в часі ще й дев'ятий вал,
Щоб між журналами був скрізь журнал
А в українській мові славний колос.

Піднявши між своїми слів бокал,
Гордиться сторінками всюди вголос,
Ствердивши струнно свій життєвий волос,
Справляє свій життєвий ідеал.

Мойсей Ірина і Михайло Трайста
Із ним знайшли в літературі щастя
І з ним у ній і їхня вже пора.

Редакцію перлинить солов'їно,
Повинності справляючи сумлінно,
Пан Ребошапка, щедра знань гора.

Марія ОПРИШАН

НАШ ГОЛОС

Двадцять п'ять років – це чверть століття,
Відколи „Наш голос” залунав,
І усіх, хто любить рідне слово,
Він в одну родину об'єднав.

На його сторінках друкувались
Наші казкі проза і вірші.
Українці в ньому пізнавались,
З ним співали радісні пісні

Хай звучить „Наш голос” і надалі
Хай летить в далекі краї,
Щоб українці світу упізнали,
Як співають наші солов'ї.

Тож на многая літа, „Наш голос”!
Щоб лунав ти аж до ста років,
Щоб тебе читали наші внуки,
І щоб увесь світ ти облетів.

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають**Многих літ журналу «Наш голос»!**

Чверть століття минає, від коли місячник Союзу українців Румунії, літературно-культурний журнал українських письменників Румунії, «Наш голос»,



був створений, щоб висвітлювати здобутки нашої літератури і культури і діяти для їх продовження, збагачення, розповсюдження. За ці 25 років редколегія славного журналу мала нагоду доказати свою компетентність, професійність і еволюцію журналу – як у формі (журнал має в останні роки дуже гарний естетичний вигляд!), так і в змісті (все краще твори появляються на її сторінках, що належать письменникам Румунії, інколи - з України і з цілого світу!).

«Феномен української літератури Румунії», про якого говорив колись відомий поет Іван Драч, герой України, продовжує жити і приємно дивувати читачів і нині, завдяки гуртуванню письменників посередництвом цього престижного літературного журналу!

Народ живе, допоки живе його мова, допоки звучить його слово і твориться література, а тим - проявляється його висока культура!

«Наш голос» доказує світу, що «голос» українців Румунії ще сильно звучить і має великі перспективи розвиватися, набирати нових сил. Як колишній радник у Міністерстві культури Румунії з питань культури української меншини, я мала честь не раз представляти наші літературні і видавничі здобутки, і мені було гордо бачити, що журнал «Наш голос» повсякчас викликав у людей подив і приємні враження.

У ці урочисті моменти річниці «Нашого голосу», складаю поклін засновнику цього журналу письменнику Степану Ткачуку, який 10 років тому відійшов у вічність, і скоро будемо відзначати в нашій організації ці сумні роковини! Вдячні його продовжувачам – Михайлу Михайлюку і Миколі Корсюку, сьогоднішньому головному редактору журналу Ірині Мойсей, редакторам Іванові Ребошапці та Михайлові Трайсті і всім членам редколегії, які сумлінно працюють і не дозволяють, щоб наш літературний голос не був почутий у Румунії і в усьому світі!

Бажаю Вам всім многих літ прожити і діяти на благо нашого українського слова, дарувати людям насолоду літературного читання, притягати молоді таланти, які б продовжили справу своїх славних попередників-літераторів! Многая і благая літ!

Ярослава-Орися-Любомира КОЛОТИЛО,
Голова бухарестської філії СУР

НАШ ГОЛОС – 25**ШАНОВНА РЕДАКЦІЄ!**

Перед моїми очима, коли я вам пишу, знаходиться запрошення від Союзу українців Румунії та від редакції журналу «Наш голос».

Значить, «Наш голос» має 25 років? Тобто чверть століття!

Через об'єктивні причини, я не можу брати участь, і це мене турбує.

Там будуть брати участь ті, що працюють у редакції «Нашого голосу» та багато наших українців, і я хотів би їх поздоровити. Там будуть брати участь кореспонденти, які посилають вам цікаві матеріали.

Бажаю всім тим, що будуть присутні на цій ювілей, багато успіхів, міцного здоров'я, інтересних матеріалів.

Бажаю «Нашому голосові», щоб вів читачів у світ літератури, щоб і далі плекав у наших українців любов до читання.

Ще бажаю всім учасникам, щоб зійшлися тоді, коли «Наш голос» сповнить 50 років.!

Коля КУРИЛЮК

Іван РЕБОШАПКА

СТОРИНКИ 120-РІЧНОЇ РУМУНСЬКОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ ХІІ. Урізноманітнення рецептивних підходів. 3. Вирізнання складових мистецької сутності феномена Шевченка

(Продовження з № 252)

Шевченкову мистецьку самобутню сутність доповнено виявленням румунською шевченкіаною й інших характерних її рис. Провідний літературо-компаративіст кафедри слов'янських мов Бухарестського університету Корнеліу Барборіке в контексті аналізу висунутих слов'янськими поетами-романтиками поглядів у їхній творчості та виступах у зв'язку з питанням об'єднання слов'ян в одне «море», відзначає, що «Шевченко всією романтичною полум'яністю мріяв про братання (українського народу – І.Р.) з іншими слов'янськими народами, включно і з росіянами, але не прощав тим, які порушували принцип, за яким «справжній слов'янин не любить жодного господаря, крім Бога». Корнеліу Барборіке називає Шевченка **живим серцем нації**, бо «в його поезії пульсує серце» його української нації²⁰.

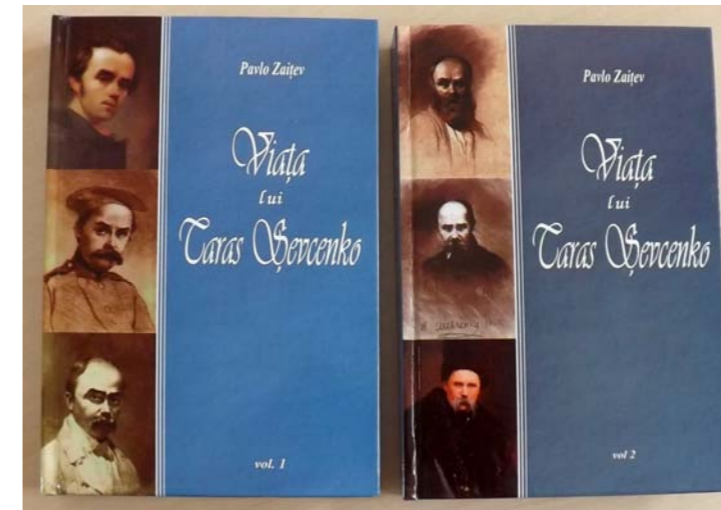
Стеліан Ґруя у своєму виступі з нагоди відзначення 130-х роковин смерті Тараса Шевченка, проведеного Спілкою румунських письменників у бухарестському Музеї румунської літератури, підкреслив той факт, що коли царизм заборонив видавати Шевченкові твори, це обернулося несподіваним для нього наслідком: твори поета почали розповсюджуватись самвидавом, проникали в народну гуцу, як відзначав пізніше М.Горький, у широкі революційні кола інших народів, пригноблених царизмом. Тоді імперський двір удався до найстрогішого рішення – заборони української мови Емським указом, в якому було «декретовано»: «Немає і не може бути ніякої української мови». «З цього моменту, – підкреслював Ґруя, – Тарас Шевченко стає **символом і охоронцем української національної гідності**, доводячи всьому цивілізованому світові, що ніхто не може знищити слово, яке виражає правду й ідеали своєї нації»²¹.

Значно глибше, різко і, можна б сказати, з перспектив сьогодення (напротивагу того, що не взято до уваги нинішні події в Україні, бо автор не дожив їх бачити, але сказане ним вкладається в аргументаційну логіку і, напевно, ще категоричніший виступ викликали б сьогоденні події, якби автор дожив би їх бачити),

Стеліан Ґруя у статті з 1994 р. визначає Тараса Шевченка, щоправда, можна допустити, метафорично – **творцем національної доктрини**, «невизнаним політиком», який, – підкреслює він, – «воздвиг всю свою творчість на твердому політичному підґрунті». Засіб підтексту, як уже відзначалося у даній студії, Шевченко використовував у «переплавлянні» біблійних сюжетів, мотивів, образів тощо. Значущий для мислимої Ґруєю Шевченкової національної доктрини підтекст автор, може, як ніхто інший досі, з хвацьким «високом» заради оригінальності, характерним його поведінці, навіть і тоді, коли помилявся, «вчитує» з романтичного вступу-симфонічної «увертюри» до балади *Причинна – «Рече та сторне Дніпр широкий»*, що є, мовляв, «синтезом української трагедії», тобто, як сам уточнює, «безперервної тривоги на українській землі», породженої, вчитує Ґруя з чудового аспекту опису природи (вітер «Додолу верби гне...», високі хвилі (Дніпра) *підійма*) взагалі відоме в історії України явище людського «*підняття*» (частих суспільних виступів – І.Р.) і «*схилання*», останнє, як відомо, безпощадно було засуджуване Шевченком. Безперечно, «логіку» Ґруї з лекої руки можна б «пов'язувати» з метафоричним вітром Тичини, але і тільки заради дешевої літературної козерії, бо в романтичному описі Шевченка, на нашу думку, немає настільки глибокого підтексту.

Один з важливих елементів розвитку Шевченком своєї доктрини Ґруя теж по-оригінальному і з глибин, може, неіснуючих вчитує аналізом балади *Причинна*, яку, ні більш, ні менш, вважає **національно-доктринарним твором**, цінність якого, за ним, не полягає в драматичній розв'язці його конфлікту (внаслідок «обдурення Катерини москалем», аргументує Ґруя, подібно багатьом «дівчатам різних народів, які стали жертвами спокусників, народжували байтрат, і світ не перевернувся», – підкреслює Ґруя), а в тому, уважає він, що сюжетом балади Шевченко образно виразив порушення «генетичного кодексу» українського народу [навіть чи Шевченко замислив настільки глибокий підтекст для своєї балади. Не порядком заперечення Ґруєвого домислу, а лише як додатковий приклад до зображеного Шевченком

побутового явища, що, безперечно, було поширене серед українського люду Наддніпрянщини, відзначимо той факт, що в наші дні, і то серед гуцульського населення Південної Буковини, точніше в околицях Кимполунга, нам дано було чути живі ще народні пісні про «Катеринку, що не вмiла честь шинувати...». Варто б вияснити, чи це шевченківський відгомін, що дійшов аж до сучасної румунської гуцульщини, а чи це відгомін узвичаєного побутового явища. Інтригуючим, однак, є присутність у тих піснях імені Катерина – І.Р.]. Порушення генетичного кодексу, на думку Ґруї, надає Шевченковій баладі помітного драмтизму, бо своїм поступом «Катерина, – зауважує Ґруя, – порушила неписані закони українського національного єства», і «у висліді таких порушень може загинути нація», оскільки «в такий спосіб в громаду (українську – І.Р.) проник чужорідний елемент», який може привести до вироджування



нації, як це «можемо судити, – підкреслює автор, – по сьогоднішньому вигляді «інтернаціонального стану» в Україні, де величезна пропорція гібридів довела до трагічного стану».

Далі, з Шевченкової же творчості Ґруя виводить іншу складову поетової політичної доктрини – його попередження стосовно надто згубного для буття української нації явища – постання «трагічного профілю дволикогого Івана», про яке Ґруя, може, трохи грубувато виражається, і про яке негативні оцінки деінде в материкових статтях можна зустріти аж в наші дні. Наслідки дволиких поступів, на думку Ґруї, складають справжню «енциклопедію зла», заподіяного протягом української історії.

Підсумовуючим висновком Ґруї є той, що з-поміж славофільських концепцій Тарас Шевченко «рішуче виокремив лише ту, яка б могла сприяти розвитку української вільної держави», отож «перед нами, – наголошує автор статті, – постає ще наприкінці

першої половини ХІХ століття засада найсучаснішого концепту державного суверенітету» України.

На сучасну потребу усвідомлення громадськістю підтекстів Шевченкових творів з метою належного пізнання поетової сутності звертає увагу Іван Ребошапка у статті *Адекватне прочитання Шевченкового слова*²², оскільки, як відзначав на Бухарестському міжнародному франківському симпозиумі (08.12.2006) професор Львівського національного університету Б.Тихолоз, якщо спитати пересічну молоду людину, хто це Шевченко, вона зразу відповість, що то – славнозвісний український футболіст. Усвідомленню сутності Шевченка, між іншими заходами, може допомогти і належно сприйняті щорічні сходження до Шевченка у Каневі, як до вже узвичаєного ритуально-пурифікаційних дійств²³.

Сутність Шевченка-митця слова належно можна виявити аналізами його **поетики**, про це в українському дожовтневому і радянському, включно і теперішньому написано чимало. Поетичну Шевченкову майстерність в румунській шевченкіані інколи і побіжно, часто імпресіоністично відзначалося. Дечого із способу вираження Шевченком своїх ідей схоплено у статті Івана Ребошапки *Підсумовуючий афоризм визвольного моменту Тараса Шевченка* («Наш голос», № 153, 2007 р., с. 8-9). Одне із суто поетових аспектів творчості, а саме спосіб конотативної подачі ним своїх ідей розроблено цим же автором у статті *Шевченківські конотації метафори «синє море»* («Наш голос», № 165, 2008 р., с. 3-6). У третій статті Івана Ребошапки *Смисл персоналізації Шевченком універсальної метафори смерті-весілля* («Наш голос», № 154, 2007 р., с. 10-13) наявний наочний аргумент того, як саме використовував Шевченко народну творчість, наявний також конкретний спосіб персоналізації чи, ширше, властивої йому (як поступали й його попередники) українізації загальновідомих сюжетів і, не востаннє, виявлено властиву Шевченкові художню майстерність у «переплавлянні» запозичених поетичних фактів.

Художню сутність феномена Шевченка сучасною, переважно українськомовною шевченкіаною в Румунії (що, безперечно, ніяк не слугує загальнорумунському обізнанню з Шевченком) помітно виявлено і глибокими **аналізами окремих творів**, до числа яких слід зачислити статті Магдалини Куцюк *Нове про «Гайдамаків» Шевченка* («Наш голос», № 117, 2004 р., с. 12-13), *Поєма Шевченка «Марія»* («Наш голос», № 128-129, 2005 р., с. 10-11) й інші,

(Продовження на 12 стор.)

СТОРИНКИ 120-РІЧНОЇ РУМУНСЬКОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ

(Продовження з 11 стор.)

а особливо статтю «Заповіт» Шевченка. Генезис і наступність, до теми якої примикає цікава стаття Івана Ковача *Історія творення і доля вірша «Заповіт»* (До 160-річчя написання шедевра) («Наш голос», № 141, 2000 р., с. 8-9), а із статті Івана Кідещука «Заповіт» Тараса Шевченка: словесний та художньо-графічний («Наш голос», № 225, 2013 р., с. 16-17) україномовний читач одержить додаткові інформації про дану тему.

Так само заслуговують уваги розгляди окремих творів Шевченка, наприклад, у статті Івана Кідещука «Садок вишневий коло хати» – промінь світла в казематному царстві тьми» («Наш голос», № 213, 2012 р., с. 10-12), у написаних до 200-літнього ювілею Шевченка статтях Євсебія Фрасинюка *Тарас Шевченко: «Царі» – обличчя, яке ридає...* («Український вісник», № 15-16/ серпень 2014 р., с. 5-6) і *Тарас Шевченко: «Саул – обличчя, яке жахає...* («Український вісник», № 17-18/ вересень 2014 р., с. 3-4), які особливо відзначаються показовим паралельним окресленням історичних постатей і «свіжим» прочитанням у них шевченківського підтексту.

Складову Шевченка-художника як іншу не менш важливу сторону комплексної його мистецької сутності, описово представлено у багатьох дотеперішніх статтях румунських авторів. Своєрідною актуалізацією даного питання є стаття Павла Шовкалюка *Шевченко-художник* («Наш голос», № 237, 2014 р., с. 26-28).

Мову Тараса Шевченка як невід'ємну сторону і засіб вираження поетичної сутності найвидатнішого українського майстра слова у нас вивчав, вивчає її й зараз тільки відомий румунський мовознавець д-р філології Іван Робчук, головний редактор румунської публікації Союзу українців Румунії «Curierul ucraïnean», у низці статей, які вже самими їхніми заголовками вказують розроблені в них аспекти: *Тарас Шевченко – реформатор української літературної мови* («Наш голос», № 91-92, 2002 р., с.2), *Великий авторитет Шевченкового слова* («Наш голос», № 117, 2004 р., с. 13), *Шевченко і нова українська література* («Наш голос», № 128-129, 2005 р., с. 5), *Тарас Шевченко – творець української мови* («Наш голос», № 141, 2006 р., с. 8-9). Якщо до цих статей додати й інші статті

Робчука про Тараса Шевченка, написані румунською мовою, друковані ним у румунському «Кур'єрі...» та у недавно появленому його румунськомовному томі «Publicistică» (Editura RCR Editorial, București, 2014, 395 с.), читач і дослідник-шевченкознавець дійде висновку, наскільки ґрунтовно Іван Робчук вивчив мову її творця Тараса Шевченка.

Увиразнення самотності Шевченка, зокрема виявленням його **інтимного життя** – це інший аспект румунської шевченкіани, не безкорисний для розуміння певних творів чи для «вчитування» підтексту інших. На цю тему, точніше, про захоплення Шевченка «піднесено-прекрасним (людським) створінням» йде мова у цікаво написаній статті Василя Долінського *Любовні романи Марка Вовчка* («Наш голос», №166, 2008 р., с. 12-13), стаття, з якою перегукується стаття Павла Шовкалюка *Господь послав тебе...* («Наш голос», № 225, 2013 р., с. 18-19).

Найбільшу же увагу висвітленню інтимного життя Тараса Шевченка надав у нас корифей української літератури Румунії, літератор, публіцист і перекладач, член письменницьких спілок Румунії та України, головний редактор «Вільного слова» Іван Ковач, який під впливом книги *Живий Шевченко* (Мельборн, 1987 р.) австралійського

автора Дмитра Чуба-Нитченка накреслив дуже цікавий образ Тараса Шевченка у статтях з 1991 р.²⁴, в низці статей з останніх років²⁵. Увиразненню постаті Шевченка Іван Ковач здійснює також виходом з інших авторів²⁶, власним представленням ряду Шевченкових творів²⁷, чи представленням добірки показових висловлювань про неповторну сутність Шевченка ряду авторитетних таких його знавців, як Клярнес Меннінг, Мар'ян Якубець, Юрій Бойко, Іван Франко, Альфред Енсен, Антон Григор'єв, Еміль Дюран, Карл-Еміль Брандоз, В.Вересаєв («Наш голос», № 200, 2011 р., с. 6-7). Найновішу статтю на тему інтимного життя Шевченка, точніше, про жінок в його житті – «Літа мої молодії марне пронеслись...» («Наш голос», № 237, 2014 р., с.22-25) надрукував україномовний і румуномовний письменник, літератор, публіцист і перекладач, редактор журналу «Наш голос» і головний редактор заснованого ним румунського журналу «Mantaua lui Gogol» («Шинель Гоголя») Михайло Трайста.

Цікаві аспекти сутності Тараса Шевченка, без-

посередньо чи образно, по-модерному схоплені у **поетичній україномовній шевченкіані** Румунії, у композиціях чисельно небагатьох творців, поезіями яких все-таки показово можна проілюструвати зародження і початки українського віршотворення в Румунії, його зростання вміру припливу в україномовний культурний контекст осіб вищої поетичної культури як нинішні корифеї Іван Ковач, Микола Корсюк, Михайло Михайлюк та інші. На превеликий жаль, від певного часу постало і небажане «звужування» україномовної поетичної діяльності, ще більш відчутне у поетичній шевченкіані. Але це – спеціальне питання, що заслуговує окремої розвідки

У ще меншій мірі, але, зважаючи на наші зовсім невеликі сили, українська шевченкіана Румунії може похвалитися її оригінальними **музичними композиціями**, належними, наприклад, випускникові Сігетського українського ліцею ім. Тараса Шевченка, згодом – Клузької консерваторії Юрієві Парашинцеві, який, працюючи викладачем музики, хоровим диригентом, виявив свій талант і в створенні оригінальних мелодій, між якими і на слова Тараса Шевченка, друкованих в журналі «Наш голос»²⁸ та в його спонсоризованих СУР-ом збірниках пісень для дошкільнят, класів початкової і неповносередньої школи та ліцею. Зразки мелодій на слова Тараса Шевченка подав інший випускник сігетської української школи, згодом Бухарестської музичної консерваторії Іван Лібер, який, викладаючи музику, збирав музичний фольклор, опрацьовував його, складав власні мелодії, друкуючи їх в українських публікаціях Румунії та у складеному ним ще до 1989 р. *Збірнику пісень-посібнику-додатку до підручника музики для шкіл*

Примітки

20 Корнеліу Барборіке, *Тарас Шевченко – живе серце нації* // «Наш голос», № 101, 2001 р.; Corneliu Barborică, *Taras Ţevcenko – inima vie a naŢiunii* // «Curierul ucraïnean», nr 195 anul 2011.

21 Стеліан Ґруя, *Символ гідності і нескореності* // «Наш голос», № 3(7), 1991 р., с. 5.

22 Іван Ребошапка, *Адекватне «прочитання» Шевченкового слова* // Іван Ребошапка, «Всесвіт усного і писаного слова». Книга 2, Бухарест, 2013, с. 56-58.

23 Іван Ребошапка, *Обнайділивий міф ритуального сходження до світоча* // там же, с. 59; Ioan Reboşarşă, *Nădăjduitorul mit al pelerinajului ritualic la «farul» luminător* // «Curierul ucraïnean», nr. 203/2012.

24 Іван Ковач, *Дмитро Чуб-Нитченко: жінки в житті Тараса Шевченка* // «Вільне слово», № 13(37), 1991 р.; *Жінки в житті Тараса Шевченка* // «Наш голос», № 12(36), 1991, с.7.

25 Іван Ковач, *Дмитро Чуб-Нитченко, Живий Тарас Шевченко. Інтимне життя*. Додано Шевченкові твори «Присвята», «Мар'яна Черниця», «Н.Я.Марковичу», «Дівичії ночі» // «Наш голос», № 196, 2010 р., с.8-9; Дмитро Чуб-Нитченко, *Тарас Шевченко: «Бо доведеться одурити в самотині...»* // «Наш голос», № 197, 2010 р., с. 16-17; Дмитро Чуб-Нитченко, *Тарас*

українських поселень, який зазнав постійних ревізій і передавався Бухарестським державним навчально-педагогічним видавництвом.

Нарешті, самотність Тараса Шевченка виявляється власним же образним поетовим самовираженням у румунських перекладах, які в Румунії вже мають свою історію. Поетичну і прозову творчість Шевченка, як рідко деякого іншого письменника, у Румунії перекладено повністю. Євсебій Фрасинюк недавно переклав і п'єсу «Назар Стодоля», яка друкувалася у почергових числах г. «Кур'єрул українян».

Повний переклад *Кобзаря* Шевченка здійснив ще 1963 р. Віктор Тулбуре, переклади якого були схвально, інколи навіть захоплено оцінені як румунською, так і українською критикою. Знавці двох мов у зв'язі з його перекладами з оригіналами сконстатували чимало недоробків, інколи навіть кричущих. Скрупульозний їх аналіз перед кількома роками тому здійснив Іон Козмей у згадуваній його монографії про рецепцію Шевченка у Румунії. Сам же він серйозно попрацював над власними перекладами з українського поета, наблизивши їх якомога наявніше до оригіналів.

Глумаченням поодиноких Шевченкових творів захоплювалися й інші румунські перекладачі, «змагаючись» наче між собою у передачі румунською мовою краси деяких з-поміж найвідоміших його творів. Як видно зі всього досі здійсненого, Шевченкова творчість і надалі підлягає новим чимраз досконалішим перекладам, оскільки, як відзначав Михай Емінеску, у поезії слова «мають душу і колір», що, безперечно, надто важко, інколи навіть неможливо передати на іншу мову.

Шевченко: «Не який біс нас сюди заніс, коли не ця бісова муза...». До статті додано вірші Шевченка «В казематі», «Три літа», уривок зі «Сну» // «Наш голос», № 198, 2010 р., с. 10; Дмитро Чуб-Нитченко: *«Не дайте матері, не дайте в руках ката пропадать...»; Симпатії й антипатії поета; Своя культура; Любов до України в пробудженні приспаної нації; Вінчальна квітка молодії – за пісню поета*. Додано улюблені пісні Тараса Шевченка «Ой Морозе, Морозенку», «Понад ярмом, Дунаєм», «Тажко, важко в світі жити», «Забілили сніги» // «Наш голос», № 199, 2011 р., с. 10-11.

26 Іван Ковач, *Анатолій Москаленко: «Кобзар» освячує усе життя українця – від народження до останнього подиху* // «Наш голос», № 215, 2012 р., с. 8-9.

27 Іван Ковач, *Тарас Шевченко: «Ох діту! Діту! Діту! – Велика Божа благодать»*. Додано уривки з «Княжни» та «Марини», вірш «У нашій раї на землі...» // «Наш голос», № 168, 2008 р., с.4-5.

28 «Тече вода з-під явора». Слова Тараса Шевченка. Музика Юрія Парашинця // «Наш голос», № 152, 2007 р., с. 7; «Учітеся, брати мої». Слова Тараса Шевченка. Музика Юрія Парашинця // «Наш голос», № 165, 2008 р., с. 7; «Гамалія». Слова Тараса Шевченка. Музика Юрія Парашинця // «Наш голос», № 201, 2011 р., с. 12-13.

Ірина МОЙСЕЙ

А ВЖЕ МИНУЛО 10 ЛІТ..

Є на світі люди, яких, раз зустрівши, не забудеш ніколи. Легкі у спілкуванні, вони володіють вродженим магнетизмом, потужною внутрішньою енергією, тим, що називають харизмою. Такою харизматичною особою був Степан Ткачук – поет, прозаїк, перекладач, есеїст, публіцист, громадський діяч. Від заснування Союзу українців Румунії, першим головою якого він був обраний в 1990 році, Степан Ткачук був справжнім епіцентром українського життя в Румунії, аж доки 27 липня 10 років тому несподівано не покинув цей світ.

24 липня ц. р. рідні, друзі, побратими Степана Ткачука зібралися коло його могили на парастас, організований вдовою Віргінією Ткачук. Поминальну Службу відправив о. Кобзюк у супроводі жіночого вокального гурту «Негостинські голоси».

Після відправи були виголошені хвилюючі промови, в яких виступаючі згадували Степана Ткачука, його добрі діла і гідні поваги вчинки.



«Ми дуже жалієм, що його немає вже серед нас, – сказав голова СУР Степан Бучута, – але я вірю, що він нас бачить, чує. Крім того він залишився з нами своїми вагомим літературним доробком...»

Голова Сучавської повітової філії СУР Борис Петрашук поміж іншим підкреслив, що, продовжуючи справу, розпочату Степаном Ткачуком 25 років тому, нарешті, через довгі роки після скасування, вдалося відновити викладання української мови в Данилі, рідному селі поета.

Цілком справедливо називаючи його своїм «хрещеним батьком» в літературі, Михайло Трайста, пригадав, як Степан Ткачук заохочував його писати. «Він був не лише великим письменником, а й тих, хто відшукував молоді таланти, докладав зусиль,

щоб привести в українську літературу нове покоління письменників»

«Не існує жодного населеного пункту, села, присілка, де живуть українці, жодної церкви, в якій сьогодні не згадували б Степана Ткачука», – сказав депутат Іван Марочко.



Ще прозвучало багато теплих слів на адресу покійного, а після поминального обіду українська громада зібралась в залі Бухарестської філії СУР для участі у круглому столі на тему «Спогади про Степана Ткачука», зорганізованому головою філії Ярославом Колотило.

Захід пройшов у атмосфері шанобливості і загального зацікавлення. Говорили про творчість Степана Ткачука (Ірина Мойсей), декламували його вірші (Віргінія Ткачук, Дойна Ґіцеску, Зеновія Мандюк), «Негостинські голоси» виконали пісні на слова Тараса Шевченка і Степана Ткачука, а також всі щедро ділились власними спогадами про незабутнього, харизматичного Степана Ткачука.

Минуло десять літ, відколи його немає поміж нас, але ім'я Степана Ткачука не кануло в забуття, бо він залишив помітний слід в культурному і громадському житті українців, а головне – вагомий творчий спадок.



Михайло ВОЛОЩУК

ОСИПАЮТЬСЯ КВІТИ

Світлій пам'яті Степана Ткачука

Що сталося з серцем? Розбите воно,
Ще й дзвони церковні голосять потужно.
Нема вже Степана, нема вже його,
З яким зустрічавсь я привітно і дружно...

Ділились гадками, як рідні брати,
Душа українська нас всюди єднала.
Тепер він пішов вище зір, до краси,
Яка його в небо святе завітала.

Тепер мовби зник, мовби зник його слід.
Хіба, світлий Боже, це в світі можливо,
Щоб зник літераторський зоряний плід,
Щоб зникло так скоро єдине це диво?

Не хочеться вірити сьогодні мені,
Нема вже і слів, ні відваги, ні сили.
Мені все здається, здається в житті,
Що він з Негостини пішов до Данили...

Ти, Боже, його ще з дитинства любив,
Ти радив йому усі книги писати.
Степан все це вірно і гідно зробив,
Бо вмів Твоє Слово завжди поважати.

Тепер він вже в Тебе, далеко від нас.
Не плаче вкраїнці на світлій могилі,
Його промінь вічний не вмер, не погас,
Він кращий за сонце, він сяє, він всилі...

Тепер він дійшов вже до райських утіх,
Там певно зустріла його рідна мати.
Бурхливі тривоги, образи і гріх
Не будуть їх спокій святий турбувати.

Поетам немає ніколи кінця.
Нарушить не може ніхто їхню скелю,
Їм Бог і ангели, і всі небеса
Осиплять квітками їх вічну оселю.

Це діло велике – це діло святе,
Степан заслужив в творах своїх цю шану,
Бо він в кожному серці вкраїнським живе.
І житиме, житиме безперестанно.

Георґе МІХАЙ

РЕКВІЄМ

Плачуть гори і долини,
Плачуть луки і діброви,
Плачуть сосни і ялини,
Плачуть плаї Буковини
І луки, і нива рясна,
Бо твоя зоря на небі
Несподівано погасла.

Ти, Кобзарю, добрий неньку,
Як же нам тебе забути?
Бо без тебе на цім світі
Нам завжди смутними бути.
Ти залишив слід навечно
Всіма творами й ділами,
Ми тебе згадаєм тихо
Теплими не раз словами.

Ти полинув, як той птах,
Остається праця творча,
Тебе стринуть в небесах
Негрюк, Лукан і Ракоча!

Юрій ЧИГА

ВЖЕ ДЕСЯТЬ ЛІТ

Пливуть літа, немов ріка,
Вже десять літ немає Степана
Сучава плаче, плаче й Прут,
Сумує весь вкраїнський люд.

Як буковинський вірний син
Любив він казку полонин,
Чарівну руту, водограй,
Своє село, свій рідний край.

Хоч і прожив недовгий вік,
В серцях залишиться повік,
Лунає клич аж до небес,
Що у віршах своїх воскрес.

Літа, літа, минає час,
Та ти ж, Степане, поміж нас,
Зазнавши слави, горя й мук,
В безсмерті десять літ Такачук.

Євсебій ФРАСИНЮК

Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 9-а – РІЗНОМИСЛ ПРАВДИВОЇ ПУТІ...

Святому Духу. Із цього: «Хай дух твій добрий мене веде по землі рівній.»

(Псалом 143-10)

«Отож зійдімо наниз і помішаймо там їх мову, щоб не розуміли одне одного.»

(Буття 11-7)

Всяка голова має свій розум;
Всякому сердцю любов є своя,
У всіх живущих не однаковий роздум:
Той любить вівцю, а інший козла.
Так і мені лиш свобода вабна
І безпечальна, препроста путь.
Се – моя міра в житті головна,
Все це коло моє кінчається тут.

Ти, Боже святий і віків творець,
Утверди своє сотворіння усе.
З тобою все можна у благий кінець
Так попасти, як сталь до магніту тяжє.
Як неправильно зрить моє око,
Ти мені, Отче, отут дай урок;
Людських Ти бачиш, сидячи високо,
Незчислену суміш різних думок.

Той на східний, сей на західний край
Пливуть по щастя зо усіх вітрил,
Сему в краї північній бачиться рай,
Інший на півдні свою дорогу відкрив.
Один каже: Хтось-то там косить!
Інший перечить: Се хтось-то стриже,
А сей: У возі п'ять коліс, голосить.
Скажи: Який біс нам в порох мислі січе?

На основі оригіналу
та перекладу В.Шевчука
упорядкував Євсебій Фрасинюк

Епіграфом до Пісні 9-ї Сковорода обрав дві цитати, що, здавалось би, суперечать одна другій. Перша – це лірично виражене християнське молитовне благання «Не остави нас у спокусу...», а друга – це несподіване, зломане, на перший погляд, рішення Всевишнього вчинити непорозуміння між людьми.

Лірично-розміслюючий дискурс поета-філософа порушує один із найголовніших принципів, як фізичного, так і метафізичного світів: закон єдності та боротьби протилежностей – плюсу з мінусом, чи добра із, так званим, злом.

В рослинному і тваринному сотворіннях цей закон діє у формі єдності та протилежності між запліднюючою та відтворюючою силами.

Дія цього закону створює величезну енергію, частину якої людина спрямовує, постійно і почергово, в будівню ціль або в руйнівню. Дія цього закону – це єдиний «Перпетуум мобіле», який функціонує на основі взаємовпливів всіх складових Всесвіту. Людина, будучи частинкою цього «механізму»/космосу, не може вийти, матеріально, з нього, щоб побудувати інший.

Структура цього вірша-пісні українського поета-мислителя містить певну символіку, а за числом строф те, що відповідає основному його лірично-філософському месіджу. Текст поділений на три строфи. В нумерології цифра три сугерує стабільність, духовне довершення, але кожну із них можна вважати восьмивіршовою строфою або подвійним катреном. Формою Сковорода сугерує різноманітність людських думок та поглядів.

Першими рядками поет висловлює в прямому значенні, але і в дусі народної мудрості, загальновишнаноу істину про унікальність людського ества, як в концептуальному, так і в відтворюючому, чи душевному планах: «Всяка голова свій має розум;/ Всякому сердцю любов є своя;/ У всіх живущих не однаковий роздум;/ Той любить вівцю, а інший козла». В народній мудрості, з давніх-давен, вівця вважалася символом терпеливості, витривалості, достатку, а саме відтворюючої енергії, а козел – символом волевиявлення, войовничості, одчайдушності, а саме запліднюючої енергії.

В метафізичному плані, стосовно людської типології, поет-філософ зауважує відмінності та різноманітність з точки зору відтворюючого та запліднюючого потенціалів людського ества.

Різномислячим, різнолюблячим, різнонаміреним і різнорозповсюдженим по всіх чотирьох сторонах світу – так виглядає сьогодні людина після Божого рішення помішати єдину мову, внаслідок їхнього наміру підняти Вавилонську вежу «з верхом до неба». І ніхто не перечить цьому, бо, здається, «воно добре».

Думки чи погляди людини можуть бути правильними або помилковими. Втілення їх в діяння призводить до добра або до зла, а історія людства наводить безліч «солодких», але і «гірких» прикладів. Чим більше людина наслідує одну думку, тим більший ризик спричинити зло – поняття, яким називаємо те, що діє не на благо людини.

В Сковороді, як і в кожній людині, були свої мислі і свій вибір життєвої дороги: «Так і мені лиш свобода вабна/ Безпечальна препроста путь./ Се – моя міра в житті головна,/ Все це коло моє кінчається тут». Життєвий вибір поета-мислителя – це свобода, а життєвий вимір – це душевна чистота. Ці параметри окреслюють власне життєве коло, в якому його ество народилося і розвинулось. Ваблять, взагалі, людські пристрасті, але вживаючи епітет «вабна», поет, вважаючи себе звичайною людиною, вселяє ідею, що вибір свободи є доступним кожній звичайній людині. Ваблять його тільки свобода та морально чиста путь, бо враховує їх підвалинами решти життєвих цінностей, що взаємодіють одна на іншу. Подвійний епітет «безпечальна препроста путь» сугерує прямо, що такий вибір є доступним будь-кому, це тільки вияв власної волі, на що акцентують і особові та присвійні займенники «мені, моя, моє», вживані поетом.

Коло, в баченні Сковорода, це життєвий кругозір кожної людини, це початок і кінець її земної подорожі, але не кінець її існування, а переходу у нове коло. Десь помирає людина, десь народжується. Десь помирають певні погляди на життя, десь народжуються інші. Екзистенційне коло кожної людини складається безперервно в безмежну спіраль людського роду, головню тоді, коли вона, людина, творить невмируще.

В другій строфі ліричне «Я» поета уособлюється в образі найщирішого віруючого, який виголошує во ім'я всіх віруючих сильно-глибоке благання для скріплення всього сотвореного Всевишнім: «Ти, Боже святий

і віків творець,/ Утверди твоє сотворіння усе./ З тобою все можна в благий кінець/ Так попасти, як сталь до магніту тяжє». Сила цього благання полягає в усвідомленні, що творець і сотворіння є одне ціле, що не може існувати окремо від творця, що вони природно взаємоіснують.

Створюючи космос, Всевишня Мудрість наводить порядок в хаосі. Кожне її сотворіння існує на основі взаємодії внутрішнього і зовнішнього порядку. «Благий кінець» не може сягнути тільки частинка цілого.

Найвірніше тлумачення цієї глибинної буттєвої засади виразила народна мудрість таким зовсім простим спостереженням: «Без Бога – ні до порога!» Порівняння Божої сили, що веде до порядку/ блаженності, з силою магніту, вселяє ідею, що віра в Бога треба щоб відчувалась людиною як природна сила, як життєвий потенціал людського ества, і вела до усвідомлення, що людство існує, тому що існує Божий порядок його існування. Зникне цей порядок – зникне людство! Мудрець Магабхарати застерігав приблизно чотири тисячі років тому: «Найбільша людська дурниця – це думка, що світ не може існувати без людини!» Не випадково залишилось та вживається і по сьогодні одне з найдавніших вітань: «Боже, помагай!/ Бог на поміч!»

У підтексті цих рядків Сковорода можна збагнути і історичні часи морально змарнілих його побратимів-сучасників, яких могла скріпити тоді тільки сила Всевишнього, бо все решта розрушувалось: Гетьманщина, справжнє козацтво, братерська єдність, віра в Бога/Правду.

Віруючий поет-мислитель обирає Христову життєву дорогу, починаючи з власного скріплення: «Якщо неправдиво зрить моє око,/ Ти мені, Отче, отут дай урок;/ Людських ти бачиш, сидячи високо,/ Незчислену суміш різних думок.» Зверненням «Отче» поет-віруючий наближається до інтенсивності молитовного благання, підпорядковуючи себе в повній довірі Верховній Мудрості. Слідє осмислення того, що зазначене ще з перших рядків – приблизно безмежні можливості сприйняття світу людським умом та душею.

(Продовження на 19 стор.)



Пам'ятник Григорію Сковороді в Лохвиці скульптора Івана Кавалерідзе, установлений 22 грудня 1922 года, зруйнований під час Другої світової війни, відновлений автором в бронзі 29 листопада 1972 року.

Лариса-Міхаєла ТРАЙСТА

МОТИВ ПОДОРОЖІ – ВІД ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ПОСТМОДЕРНІЗМУ

VI. У ПОШУКАХ ЗЕМНОГО РАЮ

У пошуках земного раю – Єрусалиму – знаходиться і герой роману Володимира Єшкілева «Імператор Повені» – напівбожевільний паломник Анемподест, який ішов з півночі і ніс загорнуте у шмату «палацове бра»¹.

«Уперше Анемподеста побачили у Зміївці на Зелені Свята, одразу після перемоги козаків отамана Приблуди над хоругвою Гржимуцького. Селянам про дзеркало він розповів, що йде паломником до Єрусалиму, аби поставити у Храмі Гробу Господнього ікону Чорної Богородиці. Цей образ, казав зміївчанам зайда, намалював божевільний відлюдник, чернець Свято-Єфимівського монастиря. Простому людові, налякав Анемподест, заборонено дивитися на ікону аж до виповнення часів, тобто до скорого Суду Божого. Він вимагав від селян хліба й сметани, погрожуючи прочанськими пристрітами, а ті зачинялися по хатах і ховали від нього худобу, дітей, куткові та колицькі обереги. Сільські драби хотіли його побити, але старші жінки їх відмовили, боячись таємничого образу. Двійко кіз таки поздихало й Анемподестові насипали у торбу коржів. Гідно прийнявши цю данину, він веломовно, з греко-латинським цитуванням, благословив Зміївку на довічне благобування»².

Паломник Анемподест, «а в миру Андрій, син Костянтина і Параскеви Кульчицьких», вирушає до Єрусалиму, щоб замолити свої гріхи (мотивом роману є подорож, мандрівка), але йому заважають подорожувати інші мандрівники-пройдисвіти, злодюги, повстанці та інші, й унеможливають доведення до кінця його подорожі.

Блукаючи по лісу із дорогоцінним настінним дзеркалом, з ним відбуваються якісь дивні речі, бо він блукає між двома вимірами, тобто перебуває паралельно у двох світах: в реальному світі, якого називає Матнею (навколо йшла війна, палали маєтки, верещали «витребенькувато гвалтовані шляхтянки»), а король з Варшави скликав лицарство рятувати Річ Посполиту, від козацького війська), та ірреальним світом – Опадлом, в якому виконує різні ролі, і найголовнішою з них виявляється роль Витискувача, йому завжди доводиться щось чи когось рятувати в ірреальному світі, щоб таким чином рятувати щось чи когось в реальному світі.

Йому допомагають чи шкодять мандрівники, які мають свої ролі в реальності – Матні, і виконують протилежні ролі в ірреальності – Опадлі. Такими ман-

дрівниками виявляються актори-комедіанти Юрась Марамулька на прізвисько Hippocastanem³ зі своєю дочкою Ніктаменою, яка провела серед грішників все своє життя й не знала, «горопашна», поваги до чернечого звання.

Батько з дочкою були учнями «незрівнянного Тадея Сімпліциуса, котрий ще за короля Жигимонта Третього отримав тисячу дукатів від ністрианського князя Радула за сценаріум „Саломей“», але це не зупинило їх вкрасти від Анемподеста дорогоцінне настінне дзеркало. Вирушаючи в «погоню» за дзеркалом, паломник попадає в уявність, котра називається Опадло, де зустрічає Сапфіру, Марципанову Акробатку, про яку йому розповідав Кінський Каштан, що вночі вона кудись щезла, а може, «подалась до циганського табору в Умань, бо мати у неї була з того непосидючого народу, а може, лише тільки вилізла до вітру й втрапила у смертельну пригоду...».

Сапфіра запрошує паломника Анемподеста на Картагенський Карнавал, – варіант вічного карнавалу, який триває, аби Абсолютне Зло витіснити злом звичайним. Опадло «вже багато століть є непохитною фортецею у війні Благих Сил проти Абсолютного зла». Анемподест повинен взяти участь у виставі, де його маска називатиметься «Термінатор».

«Анемподест перехрестився, спрямував ніж вбік дівчини і промовив: «Минулого полудня, якраз перед тим, як твої друзі вкрали дзеркало, я мав ехрлісо⁴ видіння. Якись Сили промацували мене і була проголошена carmen infame⁵, що я „не зможу“... Так, обрано мене чи не обрано? Ким обрано й ким відкинуто? Чи не диявол, Infalsator, Батько Оман, тебе послав, блудний дух лицедійки Сапфіри, спокушати прочанина і затримувати його на шляху до Єрусалиму? Чи не у вітальні Пекла ми тепер перебуваємо? Допоки не даси мені відповіді і я не переконаюся в їхній істинності, нікуди з тобою не піду!»⁶

Повертаючись до реального світу, Анемподест натрапляє на крадіїв, які разом з Голомозим Драбанта хочуть йому зробити лихо, але рятують його жуки-велетні, «лев'ячі жуки», яких Веселий Глобус переселив з Опадлі до Матні, щоб захистити Витискувача від Карни Марани, доньки і дружини бога Крома, втіленням якою є ніхто інший, як Ніктамена, дочка Кінського Каштана, яка не полишає у спокої реальний світ.

По дорозі до Долини Драговозів, на якій розкинулося місто Картагена, в якому мав відбутися славетний Картагенський Карнавал, Сапфіра пояснює Анемподестові, що головне його завдання – бути непередбачуваним, таким чином не дасть можливості Напередвизначеності викинути його в іншу реальність. Анемподест повинен зап'ятати саму важливу річ: «лише дві регулярності керують світами. Одна називається Законом, інша – Благодаттю». За Законом він є здобиччю Карни, тому єдиною його надією залишається Благодать, і він повинен мудро виконувати чин Витискувача і пам'ятати, що карнавал дорослішає...

Все пояснення Сапфіри зістається для паломника Анемподеста поза межами його розуміння: «Спочатку, – згадував він, – Сапфіра обіцяла, що я все зрозумію про чин Витискувача, побачивши Карнавал». Але і після того, як він побачив «той безглуздий Карнавал», не второпав нічого. Потім вона сказала, що все зрозуміє, як побачить Музейну колекцію. «І що я мав зрозуміти серед тих опудал? Потім вже Сцена мала все прояснити... І де воно, це прояснення?».

«Він прокляв свою цікавість і свою зупинку у

Хирлицькому лісі і всі війни усіх часів, що заважають паломникам йти до Єрусалиму, молитися й занедбувати марноту марнот. А ще він прокляв червоних жуків, які спокусили його своїм виглядом, і разом із ними все незвичайне та небуденне, що вводить у гріх простих посполитих»⁷.

І ось так несподівано для себе паломник Анемподест неперестанно подорожує з одного світу в інший, перетворившись на обраного воїна, якому судилось протистояти древній і могутній Викрадачці Немовлят.

Володимир Єшкілев супроводжує Анемподестеві мандри світами тонкою іронією. Адже хоча час пливе, світ змінюється, проте світ Опадло знаходиться завжди десь поруч нас.

1 У 17-му столітті бра виглядало, як коштовне настінне дзеркало з підсвічником.

2 Володимир Єшкілев, *Імператор Повені*, <http://www.litmir.info/br/?b=202076&p=36>, (консультовано 11. 04. 2015).

3 *Aesculus hippocastanum* (лат.) – Кінський Каштан звичайний.

4 *Explīco* (лат.) – темне, незрозуміле.

5 *Carmen infame* (лат.) – магічна формула.

6 *Ibidem*.

7 *Ibidem*.

Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 9-а – РІЗНОМИСЛІ ПРАВДИВОЇ ПУТІ...

(Продовження з 17 стор.)

Внаслідок цієї «незчисленної суміші різних думок» людина шукає і знаходить своє щастя по всіх сторонах світу: «Той на східний, сей на західний край/ Пливуть по щастя зо усіх вітрил,/ Сему в краї північній бачиться рай,/ Інший на півдні свою дорогу відкрив.» Тільки таким чином людина спроможна пізнати світ, в якому живе, зрозуміти правильно взаємодіяння його складових та залучитись до його всеохоплюючої гармонії/порядку. Найбільші жертви людина віддала і, здається, віддає пізнанню Всесвіту. Єдиними її світлофорами та дороговказами були небесні світила та світло розуму. Різномислями людина відкриває порядок/ гармонію Всесвіту і починає наводити порядок/ гармонію в своєму людському світі: родження Сонця стане в християнській вірі Різдом Христовим, воскресіння природи стане Воскресінням Ісуса Христа/ Божої Правди і т.п. Здійснюючи свій задум, задовольняючи своє серце, людина здобуває/ отримує своє щастя, але не окремо від гармонії/ взаємодіяння всіх складових людського світу. Падіння кожної людської цивілізації містить у фундаментальних причинах її гибелі, головню, різку дизгармонію в правдивому/щасливому житті люду.

Закінчує Скворода свій ліричний роздум в мудрому баченні ролі різномислення в еволюції людської культури: «Один каже: Хтось-то там косить!/ Інший перечить: Се хтось-то стриже,/ А сей: у возі п'ять

коліс, голосить./ Скажи: який біс нам в порох мислі січе?» Одна з найдинамічніших сил людської цивілізації – це взаємодія між матеріальною та духовною культурами, а поет сугерує це зіставленням дієслів «косить» та «стриже», перше в прямому значенні, друге в метафоричному. Передостанній рядок – це, в дусі народного гумору, алегорія ролі будь-якої мислі, навіть недотепної на перший погляд, у просуванні/ розвитку людського розуму. Віз або колесо залишились символом пересування/просування...

Закінчується Пісня 9-та риторичним запитанням.

Кожна людина/читач має право на свою відповідь. Користуючись цим і моїм правом, складу таку відповідь: будь-котра людська мисль збагачує безконечний скарб Всесвітньої мудрості, а «біс», «який... нам в порох мислі січе» - це злий/неправдивий намір у міжлюдських відносинах та ставленнях людини до природи...

Спостерігаючи за отим, здається, постійним розквітом-занепадом людських цивілізацій, людина ставить собі, неодмінно, запитання: стільки розуму-мудрості виявило людство, а невже так важко знайти розумну путь до щастя кожної людини? Адже різномислі задовольняють різні рівні щастя!...

Ні, не важко! Важко, насправді, в умовах «вабних» доріг царкування над людьми, обрати і поважати свободу кожної людини та поєднати – на основі Правди – мислі, слова і вчинку!...

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ОБРАЗ КОЗАКА-УКРАЇНЦЯ В РУМУНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

(Імагологічні студії)

(Продовження з № 252)

**Образ Тимофія Хмельницького
в романі Ельвіри Богдан
«Домніца Руксандра»**

Богдан Хмельницький написав Калиновському
слідуючого листа:

Хмельницький Калиновському, гетьман України польському гетьману, Салют! Мій син, парубок впертий, вирушив разом з кількома тисячами своїх товаришів, щоб взяти собі за жінку дочку молдавського воєводи. Я дізнався, і мене це дуже здивувало, що численна польська армія хоче перетнути йому дорогу. Благаю вашу ексцеленцію, ради добра батьківщини, щоб відтягли своє військо, тим паче, що воно не знаходиться у вигідній військовій позиції. Боюсь, щоб весільні гості, вони ж всі молоді, не почали через якусь дурничку сварку з вашими людьми!¹

Ображений принизливим тоном Богдана Хмельницького, Калиновський не послушався його застереження і, коли появилися козаки, напав на них під Батогом. Це був бій до смерті. Богдан Хмельницький і татарський хан, які хотіли змити образу, нанесену їм під Берестечком, вирішили не брати полонених, а вбити всіх польських воїнів, не шкодуючи нікого.

«Про це, – пише Ельвіра Богдан, – тогочасні літописи згадували з великим жалем – з 1619 року, поляки не знали такої великої військової катастрофи, остаточної поразки і тотального знищення армії. В цьому бою загинув і сам генерал Марцін Калиновський разом зі своїм сином. «Два дні і дві ночі батогівськими полями текли потоки крові, які сягали коням по коліна».

Богдан Хмельницький, переможець, пише польському королеві Яну Казимиру, тим самим принизливим тоном і фальшивою смиренністю:

Хмельницький Його Світлості королеві Польщі Янову Казимиру: Ваша величність, мій син, йшов спокійно і бадьоро на весілля, коли враз генерал Калиновський перетнув йому дорогу, яку Всевиш-

ній Господь залишив вільною, як для добрих, так і для злих. Я радив вашому гетьманові сидіти спокійно і слідити за своїми ділами, але він не послушався моєї поради.

Прошу Вашу Світлість простити моїх козаків, які перебільшили жарт!²

Що зісталось робити польському королеві Янові Казимиру? Зі скреготом зубів проковтнути свою лють і мовчати! А Богдан Хмельницький вислав листа молдавському господареві Васіле Лупу, в якому повідомив того, що було б добре, якщо б скоро погодився на шлюб своєї дочки Руксандри з його сином Тимішем, бо якщо ні, то буде горе не тільки йому, а всій Молдаві!

Переляканий Васіле Лупу, коли здав собі справу, що більше не має від кого чекати допомоги, почав висилати до Тиміша послів за послами, намагаючись задобрити його цінними подарунками, і переказав йому, що радо віддає свою дочку за нього і запрошує його до Ясс відгуляти весілля, але просить його, щоб приходив без «весільних гостей» – лютих татар.

Богдан Хмельницький, втративши довіря в молдавського господаря, хоч цього разу той присягнув на Євангелії, не погоджується на те, щоб його син йшов до Ясс без супроводу військ, і вимагає заручників. Та не задовольняють його тільки два заручники – боярини Ніколає Бугуш та Йон Прежеску, яких вислав йому молдавський господар, а вимагає в заручники і синів його брата.

Коли дійшли заручники до гетманського двору в Чигирин, Тиміш разом зі своїми козаками вирушили до Ясс. Васіле Лупу вислав йому назустріч великого ворника Тому Кантакузіно з урочистою боярською процесією, які зустріли його біля Сороки і подарували йому позолочену карету, запряжену шестіркою коней.

І, таким чином, 26 серпня 1652 року, Тиміш разом з 3000 козаками дійшли до молдавської столиці. Васіле Лупу вийшов йому назустріч з великими почестями в супроводі 8000 вояків, всіх дворян і боярів.

Ось як пише Ельвіра Богдан про українських козаків:

Бояри запримітили, що як Тиміш, так і всі його козацькі офіцери, на чолі з найславнішими генералами його батька, були в дорогоцінному, яскравому одязі, і навіть їхні коні були прикрашені чапраками з дорогоцінного сукна, гаптовані перлинами...

Сам Тиміш був одягнений в червоно-блискучім одязі зі золотими шнурочками, в червоно-оксамитовий плащ, обшитий соболіним хутром... При боці мав шаблю в прикрашеній перлами піхві, а за поясом кинджал, прикрашений дорогоцінними камінями. (...) Літописець дивувався з дорогих подарунків, які привіз з собою Тиміш для Молдавського господаря та його дочки.³

Тиміш стояв насуплений і ледь відповідав на вітання... його ад'ютант Виговський, який, кланяючись молдавському господареві, відповідав увічливо. Тиміш залишився мовчазним і під час бенкету, який Васіле Лупу влаштував в його честь.

Молдавські бояри дивились на Тиміша зі страхом та недовірою, мов на «вовка в корчі», уважно стежили за ним, щоб переконатись, чи насправді в нього хижка натура, про яку говорив весь світ.

Але ніяк не знайшли в ньому жодної тіні злості чи ворожнечі, чи неотесаності, а навпаки, він поводився спокійно і гідно. Тільки його мовчання неспокоїло їх...⁴

Тиміш був насуплений і мовчазний, – доходить висновку Ельвіра Богдан, – через те, що переживав, чи не відчувилось від нього серце Домніци Руксандри. Але Руксандра, як почувла, що її коханий ніхто інший, як хоробрий Тиміш Хмельницький, якого вважали хижим і неотесаним і якого боялись всі, розплакалась з радості та щастя. Після чого Тиміш заспокоївся, став веселим і посміхався весь час.

Весілля тривало шість днів і шість ночей.

Опісля цього казкового весілля Тиміш вирушив разом зі своєю дружиною до України. Коли молоде подружжя дійшло

до кордону Молдавії, їх зустрів з великою почесною Богдан Хмельницький разом з козацькими офіцерами та козаками, а коли побачив Руксандру, гетьман України, який виріс при польському королівському дворі і добре знав, що таке красива жінка, аж вигукнув від захоплення. Після чого вирушили разом до Чигирини, тодішньої столиці України, де пробули щасливі цілу осінь і зиму, які проминули скоро, мов сон.

За цей час в Молдавії багато дечого змінилось. Васіле Лупу, дізнавшись, що Матей Басараб, господар Волощини захворів, почав вимагати від султана його трон, але той видужав і вирушив зі своїм військом на Молдавію, щоб вигнати Васіле Лупу, а на молдавський трон посадити боярина Георге Штефана, першого радника господаря Молдавії. І таким чином, на початку квітня 1653 року волоські війська Матея Басараба перейшли через річку Мілков, а угорські війська Георге Ракоці спустилися гірськими стежками Ойтузу-Тротуша і напали на Молдавію. Васіле Лупу ледь встиг втекти в Кам'янець Подільський, який в той час знаходився в Польщі.

Матей Басараб, увійшовши до Ясс, примусив бояр взяти участь у помазанні та інтронізації Георге Штефана на молдавський престол. А Васіле Лупу, не отримавши від поляків допомоги, на яку так надіявся, вирушив до Чигирину просити допомоги від свого зятя Тиміша Хмельницького, який прийняв його радо і, навіть не думаючи довго, наказав своїм козакам готуватись до походу.

(Продовження на 22 стор.)



Микола Самокиш. *Бій козаків з пяхами*

ОБРАЗ КОЗАКА-УКРАЇНЦЯ В РУМУНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

(Продовження з 21 стор.)

«І ось Тиміш Хмельницький, – пише Ельвіра Богдан, – про якого розійшлась лиха слава по всій Молдавії, і якому Васіле Лупу відмовляв тричі, забув все лихе і вирушив, мов слухняний син на допомогу рідному батькові».

А віктор Ефтіміу у передмові до роману називає цей епізод «Великою сценою».

...Воевода йде до двору свого зятя Тиміша Хмельницького, сина Богдана, гетьмана України, по допомогу, щоб повернути собі трон Молдавії, на який сів боярин Георгіе Штефан.

Руксандра була проти цього втручання. Вона не хоче розлучитися зі своїм коханим мужем, не хоче, щоб він знову йшов на війну. Вона не хоче, щоб Молдавія була знову спустошена війною. Її батько господарював досить... вже занадто старий, щоб пишатися своєю величністю.⁵

Коли Тиміш наказав своїм козакам, які любили і поважали його, «В дорогу!», Руксандра із розбитим від горя та страху за його життя серцем, сказала своєму батькові: «Якщо трапиться що-небудь з Тимішем, тоді я для тебе мертва, ти мене більш не побачиш ніколи, щоб знав!»

Дійшовши до Ясс, Васіле Лупу зібрав своє військо і разом з Тимішевими козаками напав на волоські та угорські війська. Багато з молдованів, які служили у війську Георгіе Штефана, не хотівши проливати кров своїх братів, розійшлись по домівках. Другого дня ворожі війська покинули Молдавію, а Васіле Лупу разом з Тимішем Хмельницьким увійшли до Ясс.

Прощаючи всіх грішників-бояр, які зрадили його, Васіле Лупу зібрав нове військо і переконав Тиміша допомогти йому у війні проти Матея Басараба та зрадника Георгіе Штефана, який втік на Волощину.

Перший бій відбувся біля Фінти, на березі річки Яломіци, і здавалось, що перемога на боці Васіле Лупу і Тиміша Хмельницького, які своєю кіннотою розгромили волоські війська, але Матей Басараб, як лев, кинувся в бій на чолі свого війська і скоро відновив позиції.

Даремно Тиміш і його козаки боролись з великою хоробрістю, переможені війська Васіле Лупу були змушені відступати, залишаючи на полі бою безліч мертвих і поранених. Волохи мали успіх і завдяки болотистим та лісистим місцям, в яких козацька кіннота не могла воювати, а до того ще й сильна злива біла прямо в обличчя казакам та молдованам. Вся козацька та молдавська кіннота була розбита, а піхота оточена.

На третьому етапі бою слідував генеральний напад волоського війська, підриманого артилерією, і військо Васіле Лупу було цілковито знищено. Сам молдавський господар зі своїм зятем Тимішем ледь зісталися живими і повернулися до Молдавії.⁶

З Молдавії Тиміш повернувся до себе додому, до Рашківа (що сьогодні в Республіці Молдова), замок, який отримав від свого батька Богдана Хмельницького, і в якому жив разом зі своєю дружиною Руксандрою.

Через недовгий час Георгіе Штефан за допомогою угорського війська Ракоці вирушив на Ясси, щоб прогнати з молдавського трону Васіле Лупу. Молдавський господар, спочатку пробував сам захистити свій трон, але його військо було переможене, хоч і боролось з великою хоробрістю. Його брата було взято в полон, і він довгий час був ув'язнений в Семигороді, а сам Васіле Лупу втік до Рашківа, звідки після довгих розмов зі своєю дочкою, яка пробувала переконати його відмовитись від молдавського трону, вирушив до Чигирину просити допомоги від свого свата Богдана Хмельницького.

Гетьман України наказав Тимішеві негайно вирушати з молдавським господарем, з кількома тисячами козаків і татарів, і прогнати з молдавського трону Гергія Штефана, а також пообіцяв своєму сватові, що збирає і він найчисленніше військо і вирушить їм на допомогу.

Тиміш зустрів військо Георгіа Штефана біля Сороки і успішно переміг його. Після чого, по дорозі до Ясс, скільки разів молдовани нападали на козаків, стільки разів козаки перемагали їх. І так «з перемоги в перемогу» козацьке військо добралось до Сучави.

(Далі буде).

¹Elvira Bogdan, *Domnița Ruxandra*, Editura Ion Creangă, 1988, p93.

²Idem, p.95.
³Idem, p.101.

⁴Idem, p.102.

⁶Idem, p. 134-135.

⁵Idem, p.5.

Юрій ПАВЛІШ

ЛЮБОВ ЛИШ ОДНА В ХАЙКУ

Із циклу «КОЛИСКА ГОМОНУ»

Любов лиш одна.
Хай ходить і травами
У спразі дощів.

Любов лиш одна.
Вона ж дана тишею
Для двійко осіб.

Любов лиш одна.
Та зрада підкопує
Змістовність присяг.

Любов лиш одна.
Хай ти і на прив'язі
З оковами в ній.

Любов лиш одна.
І у ексцентричності
Живе в один раз.

Любов лиш одна.
В напрузі свідомості
Немає хитань.

Любов лиш одна.
І гамою хмарності
Зове в перший крок.

Любов лиш одна.
Якщо вже спустошена,
Майбутня в зірках.

Любов лиш одна.
Неждано-негадано
Прийде хоч-не-хоч.

Любов лиш одна.
І у неймовірності
Заходить у гру.

Любов лиш одна.
Неспокій спокійністю
Приносить її.

Любов лиш одна.
Втече з пари парок
У заході лжі.



Любов лиш одна.
Це взяв я при старості.
Та буде колись?

Любов лиш одна.
Тому гра ілюзії –
Сенс болесці вцент.

Любов лиш одна.
Коли життєтворчою,
Дні й ночі вона.

Любов лиш одна.
І стегнами й персами
Вганяє у піт.

Любов лиш одна.
Бува, співвідношенням
Співвіднесення.

Любов лиш одна.
У морі глупотності
Колише рабів.

Любов лиш одна.
Вона срібнозлотністю
В довірі живе.

Любов лиш одна.
Незабудка проситься
Жити у ній.

Любов лиш одна.
Та, може, у справжності
Любов – не любов.

Любов лиш одна.
Та, може, у справжності
Любов – не любов.

Любов лиш одна.
Зневіра – зневірою.
Життя ж бо життям.

Любов лиш одна.
Буває, що віруєш.
Зневіра живе.

Любов лиш одна.
Вона – рана раною
І втіха утіх.

Любов лиш одна.
Її розшифровують
Лиш душі й серця.

Любов лиш одна.
Вона одностайністю
У правді живе.

Любов лиш одна.
Утіха – утіхою.
Та горе гірке.

Любов лиш одна.
Незабудка проситься
Жити у ній.

Любов лиш одна.
Та, може, у справжності
Любов – не любов.

Любов лиш одна.
Але, підневільнена,
У горі живе.

Любов лиш одна.
Тоді, коли справжньою,
Вже других нема.

Любов лиш одна.
Хоч, може, й не правило
Вона у житті.

Любов лиш одна.
Зустрінешся з справжньою.
Несправжню програв.

Михайло ВОЛОЩУК**Мої негостинці**

У моїй молитві ви будете жити,
Ви в тиші відчуєте силу її,
Вас буде Господь від всіх бід хоронити
Він вас підкріпить на щоденнім путі.

Не будете знати ні лиха, ні злоби,
Ні суму, який би вас в муку завів,
Втечуть від вас злидні і різні хвороби,
Не вийде назустріч вам зрада, ні гнів.

Вас більш не обурять завзяті образи,
Ні гомін сварні, ні загроза лиха,
Перейдете ви всі важкі перелази
Успішно, бо там буде Божа рука.

Допоки я буду за всіх вас молитись,
Вас жодна гадюка не вкусить в житті,
Ніхто не відважиться з вами судитись,
Чинить якусь шкоду у вашім естві.

Бо я направляю молитву до Бога,
Щоб вас Божеством своїм Він захистив,
Щоб вас не замучила жодна тривога,
Щоб Він вас, як янголів Своїх, любив.

Вже падає листя

Вже падає листя в обійми осінні,
Вітри симфонійно лоскочуть мій слух,
В красі голубіють всі далі нетлінні,
І цим всім радіє мій сонячний дух.

Радію я осінню, хоч проминає
В зітханні червоних і жовтих листків,
І моїм літам сумну пісню співає,
Яку мож почути лиш у пору снігів...

Трималась мене і з-за хмар заглядала
На моє обличчя, на мої літа,
І там, де душа моя квітам співала,
На тому же місці була і вона.

Немов би кохана, прекрасна дівчина
Шукає коханого навіть у сні,

Так само і осінь чарівна, безвинна
Шукала мене ще в роки молоді.

Бажала щоб я її міг розуміти,
Бо мушу у храм золотий увійти,
І в ньому свою світлу старість зустріти,
І гідно із нею піти до зими.

**Горить в моїм серці
вогонь сподівання**

Горить в моїм серці вогонь сподівання,
Що ще біля радості я проживу,
Що ще пригадаю пропавше кохання,
Допоки і я, як той хміль, одцвіту.

Було воно гарне, як в дівчини брови,
Як в косах лілея, як в гаю квітки,
Як ніжні берези у сьняві ранковім,
Як літо у серпні, як в небі птахи.

Не мало рівні під небесним сузір'ям,
Ні сонце не було таке, як воно,
Я йшов з ним повсюди з блаженним довір'ям,
Я з ним оминав на дорогах все зло.

Але появилась якась хуртовина,
Нежданно-негадано, наче мара,
Зухвало й жорстоко, немов громовина,
Його із обіймів моїх узяла.

Оставсь я без нього, як вишня без цвіту,
Немов без криниць опустіле село,
І навіть як треба сходити півсвіту,
Я піду, щоб ще раз зустріти його.

Іван АРДЕЛЯН**«Дайте волю мріям, щоб літали...»**

* * *

Самітність,
наче та печера,
в якій живу
хвилина за хвилиною
і ніч за нічю,
рік за роком
поки прийде пора
й упаде
вечірня зірка,
щоб освітити
мою похмурність...

* * *

Спалахує світло зірок,
наче полум'я,
наче очі дівчат,
розсипаючись на небі
поміж святими,
гаями,
залишеними Богом,
щоб гралися душі
метеликів,
пташок
і людей,
на горизонті світу,
що відокремлює
Небо від Землі,
святих від невірних,
мертвих від живих,
може, навіть
і Бога од Чорта,
що разом панують
і світом керують...

* * *

Своїми поцілунками
ти здійняла бурі
на моїх устах,
і залишила
смак любові,
наче пил весняних квітів.
Шелест джерел

і гаю
вповили моє серце
й сповістили початок
мого кінця.
Враз
твої чудові погляди,
незрозумілі мені,
відобразилися
в моїх очах,
наче туман
на морі...

* * *

У твоїх очах
бачу людський жах,
боїшся зрозуміти
цей час
й гіркий шлях...
Деколи
питаєшся
про нас,
чи живемо,
чи, наче туман,
нині є
а завтра пропадемо.
Деколи
бачимо якісь очі,
що дивляться на нас,
але не відчуваємо
їх бажаний баланс,
бо марно глядять
в небо –
через нас –
шукаючи
свій безконечний шлях.

* * *

Хтось
збирає мрії
в свою сумку
й не лишає їх,
щоб літали вільно,
наче бджоли

поміж квітами,
пелюстками,
і запилювали їх,
щоб народжувалися
нові надії,
які б пробуджували
почуття сильні...

* * *

Коли
кров густіє,
сльози течуть
так рясно,
що білію,
й думи
розколюють серце,
поки не зомлію...

* * *

Між мною й матір'ю
є батько,
що стікся в мою кров.
Муж,
що хотів,
щоб народився
й носив його ім'я,
знане
чи не знане,
що гордився,
чи боявся
звити своє гніздо,
тепле
чи холодне,
наче царство одно

для сина...
Залишилося
лише зображення,
як мене на руках
тримав
і плакав,
був стурбованим
перед тим,
як дні скаламучені
тебе віддалили.
Мій батьку, знай,
що твоя кров
дала мені сили,
і я не забув
ті дні,
коли ми разом
щастя шукали...

Серце матері

Коли був зародком,
мав два серця,
материнське
й моє,
перше утішало
й годувало,
а друге кашляло
й плакало,
так було,
поки народився,
й тоді залишилося
лише моє,
що виликувалося,
але навіки тужило
за серцем матері...



МАЙСТРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ

ТЕОДОЗІЯ ЗАРІВНА

На початку письменниця вийшла на літературну арену як поетеса і здобула славу, ставши лауреатом премій ім. В.Симоненка та Б.Нечерди. Проте, як сама зізнається в одному з інтерв'ю, попри те, що вона від початку була відома загалом як майстер поетичного слова, все ж таки, впродовж життя Теодозія Зарівна мріяла писати епічні твори: «Проза була якоюсь невидимою сторонньою оку підводною течією, яка мене постійно збивала з пантелику. Інколи набридає той спосіб мовлення, яким я пишу свої вірші, і хочеться висловитися жорстко, без єдиного епітета, без жодної метафори. Це так, як зійти з каблука і піти босим».



Українська письменниця, театрознавець і журналіст, Теодозія Зарівна народилася 22 червня 1951 року у селі Ридодуби Чортівського району Тернопільської області.

Закінчила філологічний факультет Львівського Національного університету ім. Івана Франка (1973 р.) та театрознавчий факультет Київського театрального інституту ім. І. Карпенка-Карого (1979 р.).

З 1973 по 1975 рік вчителювала на Чортківщині, після чого працювала у Київському академічному театрі ім. Івана Франка та у Національній телекомпанії України.

З листопада 2014 року Теодозія Зарівна – головний редактор літературно-художнього і громадсько-політичного журналу письменників

України «Київ». Автор і ведуча багатьох циклових літературних та культурологічних програм («Літературна студія», «Основа», «Спочатку було слово», «Не хлібом єдиним...» тощо).

Учасник міжнародних літературних фестивалів: Бішкек (2008 р.), Софія (2013 р.), Кишинів (2014 р.), Кременець (2014 р.) та міжнародної наукової конференції у Брно (2015 р.).

Теодозія Зарівна є автором збірок поезій: «Дійство на крузі» (1991 р.), «Сторож покинутого раю» (1997 р.), «З вітчизною у гербі» (2004 р.), «Провінційні розмисли» (2009 р.), «З попелу і металу» (2011 р.); збірок повістей та оповідань «Дівчинка з черешні» (2003 р.), «Озеро в тумані» (2006 р.), «Записи на подолку» (2010 р.) та романів: «Каміння, що росте крізь нас» (1999 р.), «Солом'яний вирій» (2001 р.), «Вербовая дощечка» (2008 р.) і «Полювання на птахів небесних» (2014 р.). Її твори перекладалися португальською, македонською, польською, російською та румунською мовами.

«Теодозія Зарівна, – пише Євген Баран, – давно вже стала автором, кожна книжка якої відкриває нові грані її таланту. Інша справа, що про неї не так

часто говорять, як цього вона заслуговує, і навіть не знаю, у чому тут причина. Можливо, у простому везінні. Бо як інакше зрозуміти, чому пройшов непоміченим (фактично непоміченим) її роман «Вербовая дощечка» (2008), номінований спочатку на Шевченківську премію, відтак розглядався в контексті Літ Акцентівської «Книги року», але оскільки паралельно роман був поданий на здобуття премії «Айстра», то вирішили його не розглядати. В результаті роман не отримав жодної премії – того року були якісь проблеми з банком, де зберігався грошовий фонд премії, і її нікому не присуджували. Ось таке щастя.»

Підготував Михайло Гафія Трайста

Теодозія ЗАРІВНА

ЗУПИНКА

Я начиталася середньоазійських класиків і запросто говорю під настрій їхнім красивим вензлюватим і витюватим штилем, і хоч цю літературу я обожаю, але слово фарсист з недавнього часу вимовляю з притиском: воно мені нагадує щось фарисейське і фарсове. Усе це, як до жодного іншого чоловіка, підходило до мого давнього приятеля, котрого я знала літ так з десять і який викладав у нашому університеті один із спецкурсів, а у вільний від роботи час вивчав фарсі, інфікувавши й мене. Ми разом починали тут працювати. Він розлучився тоді з дружиною і всі думали, що через мене. Може, саме так і було, проте певності я не мала. Наша історія затяглася, і хоч він якось сказав, що хоче старітися лишень зі мною, однак не поспішав робити якісь вчинки (а любов, згодься, це перш за все вчинки, а не словесні потоки і досконала пластика), тим паче думати про дітей, яких мені ще треба було народити, а терміни, відведені для цього, катастрофічно швидко минали. Я почала панікувати, але боялася щось зіпсувати необережними примусовими діями, тож просто гарячково рахувала секунди, які минали блискавично, як і мої надії влаштувати своє життя за найпростішими законами: чоловік-діти-церква (тут кафедра чи робота) і, якщо пощастить, дачна ділянка із барвистим квітником від травня до листопада; і хоч я читала Юнга і Сімону де Бовуар, а також все те, що йде в пакеті для сучасної молоді викладачки, котра щось там пописує, мрії мої були прості і невибагливі, і я їх не соромилася.

Коли на кафедрі взяли нову асистентку, майже ніхто не звернув на неї увагу. Вона носила доволі безбарвний одяг і могла би бути резидентом найвпливовішої розвідки світу, якби ми займалися новітньою зброєю. Тож я не звернула теж. Вона була тиха, слухняна і соромлива. Усі прорахунки їй наперед вибачалися, бо що з неї, такої недосвідченої та юної, візьмеш. Наше життя від цього не змінилося і текло собі старим штибом місяців так із шість. Мій приятель почав вести якісь курси у недалекому обласному місті і, природньо, під ніж пішли спільні вихідні – єдина можливість побути удвох у дівочій маленькій гостинці чи у його тісній квартирці. А так як моя бабуся і мама були свого часу професорськими дружинами, я часто жартувала, що естафетна паличка не обминула і мене, як і недільні тортівки, котрими обов'язково вшановувалася значимість персони чоловіка у нашому роду. Я бігала на роботу й на безконечні підробітки, на яких все менше і менше платили, безсовісно забираючи мої гроші у власні кишені, ця біганина поволі втрачала смисл, бо в країні, де кожен другий, якщо не кожен, нараз став злодієм і

вимагачем грошей, всіляка діяльність стає абсурдною, особливо така, як моя. У несподівано звільнені вихідні я почала вчити італійську (не могла забути пейзажів, котрі проскочила у недавній туристичній подорожі, а ті красавиці, що хвилювали не лише Данте, а з ним ще цілу когорту безсмертних, вже аж тут, серед осіннього і мокрого міста мене наздоганяли і не відставали, чіпкі і яскраві, мов списані на кіноплівці і вживлені у свідомість), а так як мови мені давалися легко, то зовсім швидко я могла читати того ж Данте в оригіналі, що хоч трохи поліпшувало моє самопочуття.

І ось серед такої щільної діяльності, котра не давала мені отямитися і почати щось змінювати, майже запізнюючись на пару (я цього року ледве тут втрималася, бо поставила трійку дочці завкафедри із головного корпусу, і так дуже завищивши оцінку її знань, й затялася не виправити, то курс моєї підопічної написав петицію до ректора, аби мене зняли з викладання як неконтактну, грубу і несправедливу, отже нині я переборювала добрячу порцію нудоти, аби змусити себе увійти в аудиторію, де чекає тебе з двадцять юних брехунів і не було на те ради), я наче спіткнулась об вираз нової асистентки. Вона дивилася на мене, як сказав би мій колишній диригент хору Богдан Петрів, на усмішці, але внутрішній, саме такого співу вимагав від нас славетний маестро. Жоден м'яз не здригався, але вона, та усмішка, пробивалася крізь шкіру, як м'яке світло крізь шовковий абажур. Однак я її тоді не змогла ані розшифрувати, ані відгадати. Вона просто на якийсь час вскочила у мою свідомість, наче камінець у чобіток, і час від часу нагадувала про себе, аж доки я недільного підвечірка не опинилася на тісній і захаращеній троллейбусній зупинці, стиснутій з трьох боків торговими кіосками і вивершеної невеликим Монбланом сміття, котре переповнило урну перед лавкою для сидіння.

І от стою я на зупинці у своєму кашеміровому пальті за п'ятсот доларів кольору кави з молоком і раптом бачу, як у передньому вікні дивиться на мене хтось із тією ж вокальною усмішкою. Машина проїжджає, а я стою закам'яніло, стою так довго-предовго – второпність свою до життя прикликаю. І раптом так повільно, ніби з-під землі, до мене доходить – це ж його асистентка на мене щойно дивилася. Із його ж машини. Ще встигаю глянути вбік і при недалекому світлофорі наздоганяю поглядом майже десять років як рідну вишневу „Ладу“, що провихляла кільканадцять метрів і стала так само, як і я, перепинена червоним світлом життя. І раптом вся зупинка порснула до стіни найближчої будівлі – то гнався, ще здалеку гучно і по ідеальній прямій через усі наші національні ями та видовбини у колишній бруківці, якийсь чорний і величезний джип, а калабані ж у заглибинах, виповнені недавнім дощем, були схожі на невеликі, проте доволі застрашливі озерця і підступали до самого краю. (Продовження на 28 стор.)

ЗУПИНКА

(Продовження з 27 стор.)

Одна лиш я, вражена попередньою картинкою, яка ще палахкотіла на екрані моєї свідомості, не змогла навіть одним краєм ока помітити оте страховисько, що перло дорогою, не зважаючи ані на жваву вервицю менш-більш притомних машин, ані на зустрічний рух і, ясна річ, на людей, природньо, виливши на мене найближчу калюжу. Довго стою і ще довше приходжу до пам'яті. Вся переповнена зупинка витріщилася на мене, дехто навіть зі співчуттям. Зрештою, пробую кудись рухнутися, здається в іншу сторону.

Паскуди! Ох же ж і паскуди! – горячково думаю практично вголос повторюючи ці слова, як мантру, і йдучи вперед, мов півень з відрубаною головою. Мене жене якась невідома сила, дуже можливо, ненависть. – Всі паскуди – і мої дорогі залицяльники, і владенні злодюги, і покірне маломовне бидло, що, ледве переставляючи ноги, плететься з роботи. Тільки вони здобувають світ, ця мішанка хитрості, підлості і зловтіхи, цей сплав неправди і танка з розпеченими гусеницями, тріумфу статі, мішка видурених грошей і безмежності бажань. Боже, скажи, що це не так і зміцни мою віру, бо потвори завоюють твій простір.

Але Бог мовчав, машини безугавно гули і викидали зі своїх металевих шлунків якісь смердючі гази, а я йшла і була начинена пекучою образою такої сили, що якби у той момент прокляла свого фарсиста, то він би вже не жив, але я не проклинала, бо не було кого – він для мене і так вже не жив.

На котрійсь із зустрічних зупинок втрамбуваюся в маршрутку. Моє брудне пальто служить мені оберегом, всі бояться до нього притулитися. Якась проява репетує:

– Кто в такой одежде в машину садится к порядочным людям. – Я звірюю, так наче сама оце щойно викупалася у багнюці з ласки на потіху і хочу до неї наблизитися: – клоуз йо блек мауз, – загрозливо кажу йому, пробираючись ближче, і товста дівця із червоно вифарбованим волоссям виявляє чудеса маневру, втискуючись кудись туди, де крім цементу людських навіки спресованих тіл нічого не існує:

– Она еще рот открывает, малахольная.

– Я тобі зараз покажу малохольну. – Але спиняюся, бо високий молодик замість дівці опиняється на моєму шляху, а він мені нічого-сном духом не винен.

Через годину виходжу в селі. Раптом у кошлатій півтемряві старого цегляного облупленого накриття автобусної зупинки щось заворушилося і я скрикую: якась стара у купі лахів. Господи, ну і злякалася:

– От жаба – лаюся вголос, і раптом знайомий голос вдруге за день ледь не спричиняє мені інфаркту:

– Це ти, Вірочко?

– Мамо, – видавлюю, а ноги підгинаються, – що ти тут

робиш серед ночі і людей страшиш?

– На всяк випадок тебе чекаю.

– На який ще випадок отут сидіти на краю світа у неділю ввечері, коли у мене в понеділок пари. Та ж це небезпечно.

– Кому я там потрібна...

– І давно ти так сидиш?

– То під настрій, аби пройтися ...

– Знайшла куди проходитися.

Господи, дай мені сили не розридатися. Це прокляте життя, ця проклята країна, цей кимось проклятий віками народ. Кажу так люто, ніби він мені чужий і я потрапила сюди випадково.

Мама йде у об'ємній куртці з гуманітарки, трохи більшій, аніж треба, у пластикових чунях із теплою підкладкою всередині, вже злегка тягнучи ноги по роздубаному асфальту – тротуарів тут нема і ніколи не було. Може через те час від часу хтось гине на цій дорозі від п'яних гонщиків. Тепер тут ходить виключно приватний транспорт – від велосипедів до маршрутних автобусів, в тому числі і великих. Правила дорожнього руху для них писані вуглем у комилах або вилами по горячій воді, так каже моя мама.

І хто би то здогадався, що колись моя мама ходила у чорному капелюшку і на високих підборах, і що її тато, а мій дід, відомий математик, загримить у далеке заслання, сказавши жартома якусь дурницю про ще більш дурне чергове розпорядження на кафедрі: Ну нащо цей мотлох впроваджувати у темплан, хіба від його відсутності радянська влада завалиться? Колина таку мовувсвійдуть із кімнати під різними приводами і без них, він оторопіє і в повній тиші вже зрозуміє, що дав можливість усім своїм заздрісникам і недругам поправити справедливість. Ще тієї ж ночі за ним прийдуть кілька людей у формі і візьмуть на бесіду, а ще коли знайдуть на дні древньої шафи чимало давніх родинних, і теж професорських, книг з історії, ще правдивої, а не теперішньої (вони лежали там, мов старі золоті злитки, і пахли минулим часом, ромовою бабою з медом, вигуками гувернанток, щебетом молодших сестер у рожевих маркізетових платтячках, піснями Лисенка у супроводі фортепіано – на його крещендо у батька завжди сльозилися очі), то вже не було ради. Він потім згадував і згадував, мовби випадав у прірву зупиненого часу аж до тих меж, коли історія свистала над його головою на шаленій швидкості, і мати легенько перемикала ці часи якимось звуком – чайника чи чашки, окликом чи шерхотом сторінок:

– Маркіянчику, ти забув про чай...

– Та ні, Лізонько, я лиш трошки відабстражуюся від цього колективного тріумфу...

– Т-с-с-с, діти почують...

– Діти щасливі. Хай тішаться, доки є ще час. Невідомо, коли весь виб'є.

– Свят-свят-свят, що ти таке говориш...

Час вибив невдовзі. І вже потім він теж бив навідліг з періодичністю у двадцять років. Діда відправили до Сибіру як шпигуна – професори математики ставали немодними. Рахувати тепер знали лишень до десяти, а більше рахували лишень судові трійки, ті могли дати і двадцять п'ять, а то й довічне, що означало розстріл. Математика стала простою, червоною на колір і солоною на смак, бо добряче вимоченою у інтелігентській крові. Маючи такий життєпис, можна було навіки прикусити язик, але якісь дрібниці ніколи в житті ще ніхто не врахував. Бо дрібниці – і є доля.

Поки дід зборював сибірські сніги, з яких він так ніколи і не повернувся, його кохана Лізонька не збиралася чекати поки прийдуть і за нею, вхопила дітей, пару клуночків і гайнула у далеке село і за невелику мзду червоним чиновникам змінила прізвище. Тож моя мама, тоді ще дівчинка, одразу стала селянською дитиною, навчилася пасти кіз, сапати картоплю і назавжди забула про улюблене фортепіано. А підрісши вступила до агрошколи, вийшла заміж за сільського вчителя німецької і пропадала від ночі до ночі на полях з буряками та пшеницями. Вчитель повторив подвиг тестя, бо пішов іще вчитися до аспірантури. Потім лишився в інституті і все збирався забрати матір за собою, однак не встиг, і це її врятувало, за якийсь виступ перед концертом у переповненій залі, здається на вечорі Шевченка, його забрав воронок і він повернувся додому лишень через п'ять років. Хто там йому що відбивав, але він кашляв-кашляв, кашляв-кашляв, а тоді враз впав і ніхто до нього не встиг ані прийти, ані приїхати. Це пекло мене донині – бо нині він би жив. Нині можна з усім дати раду, бодай згрубша. Нині я би йому не дала пропасти. І ці змарновані наші можливості, і ці змарновані наші люди, до яких ніколи не було жодного, окрім грубого корисливого інтересу, так часто не давали мені спати, що фарсист з усіма його таємними асистентками – був просто квіточкою у дикому полі наших пейзажів. Тож моя мама, природньо, ніколи більше не сіла за фортепіано, я думаю, вона не сіла б навіть, якби воно було. Бо кому тут її слухати. Оте велике майбутнє, яке пророкувала їй вчителька, близька родичка Миколи Лисенка, розтануло, як літня хмарка, лишилися лиш як дисонанс тонкі і довгі пальці, колюча згадка і незрозумілий рудимент: у хвилину чергової задуми автоматично програвали на дерев'яній дошці стола давні гами і пасажі із несподіваною для провінційного агронома швидкістю. Із такою ж швидкістю пролетіли роки. І ця стара беззуба спотворена постать із крочкуватими худими пальцями і запалим ротом – це та панночка, що заплатила за життя таку помірну ціну, це моя мама. Мене затоплює ненависть. До тих, хто засудив мого діда, хто зламав життя моєму татові. В іншій країні вони б жили довго і щасливо.

Боже, де я опинилася! Я дивилася на них усіх у цьому моєму (лишень для мене з усього роду) рідному селі і

знала, що вони всі приречені – ніяка швидка до них не доїде, ніякі операції їм не по кишені, купити собі пізнішу смерть за дорожчу ціну не мають за що, отже, здаються їй одразу і безповоротно.

І йшли ми з мамою – дивна картина: одна висока і худа, на тонких підборах, вивертаючи на видовбинах ноги, із сумкою „Прада” (самопал, але дорогий), а інша – у пластикових чунях із штучним хутром, котре виймається і переться при потребі, і це єдине, що могла вона тут використовувати за призначенням – всі мої светри, які я їй привозила, лежали стосом у шафі, а чоботи – рядком під ліжком, гонорові і непотрібні – тутешні порохи і болота їх не приймали. Часом вона вбиралася у якийсь костюм, одягала вставну щелепу і йшла до магазину, аби почути людську мову. Хтось казав їй: „Таке щось гарне маєте”. Вона тішилася і верталася додому, де говорила з котом і читала вибраквані з моєї бібліотеки книги. Коли я чергового дня купила нам обом квитки на фортепіанний концерт найбільшого світила, а її далекого, виявилось, родича, вона сказала, що аж настільки не є сильною і здоровою, аби все те побачити і почути, і що вона прожила чуже життя, а у привида з іншого не вірить, і що, зрештою, не горобець, і крихтами не харчується.

Ми йшли і незрозумілий струм переходив від її старого тіла до мого. Я може б і заплакала, але мусила триматися. Дивно, але якби не асистентка, що засміялася, і господар джипа, що зіпсував моє пальто, я не впала б в істеріку і не поїхала б у найневідповідніший (а може і найвідповідніший час) додому. Мама рідко навідувала мене – вона не могла бачити знайомого міста, своєї колишньої чотирьохкімнатної квартири, моєї мацюпусінської гостинки і, я думаю, моєї самоти і невлаштованості: „Я вже не підлягаю відновленню, на це в мене нема ані часу, ані смислу”, – її вердикт був коротким і остаточним. Надії на перемену ми не мали теж – продаж хати не зміг би вирішити наше житло у місті, бо сільські ціни у неперспективних місцях виявилися смішними і мізерними. І так ми були приречені жити на віддалі і лишатися головною проблемою одна одної. Ми навзаєм просили Бога, аби ті проблеми (тобто наша присутність на землі взагалі) існували, бо в тому був найважливіший смисл нашого життя.

– Що це ти приїхала у неділю, адже завтра робота?

І як часто зі мною траплялося, я спочатку говорила, а потім думала:

– Я вже там не працюю, бо збираюся до Італії. Набридла тіснота.

Яка саме тіснота я точно не вмiла пояснити: чи у гостинці, чи на кафедрі, що містилася у двох мацюпусінських кімнатках, чи у щоденних маршрутках, де могли вибити диски чи відтоптати чоботи. Нарешті вже ніхто з мене не насміється, хіба, може, невідомі італійці, але точно не настільки, аби я через те переживала.

Михайло МИХАЙЛЮК

КИЇВСЬКІ СПОГАДИ

«РУСИФІКАТОР»

Лютий 1990 року. Ми з Миколою Корсюком приїхали до Києва на запрошення Спілки письменників України, виклопотане прекрасним другом, нині, на жаль, вже покійним, Миколою Чищевим – перекладачем з румунської літератури (зокрема прози Міхая Емінеску).

На нас дивляться майже як на героїв, адже ми пережили кровопролитну революцію, нас тепло прийняв голова СПУ Юрій Мушкетик, ми були гостями товариства «Україна», нас просто розхачували на численні зустрічі, і ми до хрипоті розказували про диктатора Ніколає Чаушеску та його ненависну дружину, про задушливу атмосферу, в якій ми жили, та не корилися духом, про терористів, які хотіли потопити в крові грудневу революцію, та інші хахи.

Досить нам було сісти за стіл у спілчанському ресторані «Еней», як відразу ширилася чутка, що «тут є двоє українських письменників з Румунії», а на дубовому столі ставало тісно від пляшок горілки і всіляких закусок, на лавицях заледве вміщалися ті, хто хотів познайомитися з нами, почути про сенсаційні події у сусідній, недавно комуністичній, країні, тепер уже вільній та демократичній.

Варто згадати, що того далекого року в Києві відбувалися бурхливі події, які передували проголошенню суверенітету України, зокрема багатолюдні мітинги на стадіоні «Динамо», що на Хрещатику на високій щоглі було вивішено жовтоблакитний національний прапор України, до підніжжя якого і ми поставили квіти.

Поселили нас у колишньому партійному готелі «Жовтневий». Цей готель мав дві переваги: був комфортабельний та, найголовніше, від нього було недалеко до Виноградного привулка, де жив Микола Чищевий, на квартирі якого ми гостювали майже щовечора у компанії поетів Миколи Мірошніченка, Льоні Лірніченка, директора видавництва «Дніпро» Тараса Сергійчука та інших. Квартира маленька, однокімнатна, але

в ній мешкали Микола Чищевий з нешлюбною дружиною Надею, з її трирічним внуком Альошою і вірною собакою Дайвою.

Отже, ми жили у «Жовтневому», щовечора туди заходив Микола, щоб забрати нас до себе чи на якусь зустріч. Готель був уже не партійним, але порядки в ньому залишалися старі, строгі: кожен відвідувач повинен був зареєструватися і детально пояснити порт'є (швейцару) до кого він прийшов і в якій справі.

І тут розігрувалася кумедна сценка. Порт'є, відставний полковник, запитує, розуміється, поросійськи:

– А хто вы такой и до кого вам? Ваш паспорт!

– Я Микола Чищевий і прийшов до...

– Понятно. Нікалай Чіщевой, так и запишу, – русифікує він Миколу і записує у реєстраційну книгу.

– Ніякий я не Нікалай Чіщевой, а Микола Чищевий, українець! – вибухає наш друг від образи національної гідності.

– Значит, Нікалай Чіщевой, – веде своєї готельний службовець, хоча Микола аж біситься.

Та якщо Миколі Чищевому не вдалося оминати «русифікації», натомість удалося нам добряче «насолити» товаришу відставному полковнику.

А було це так. Ідучи вечорами кудись – найчастіше до Миколи – ми поверталися до готелю далеко за північ, чим завдавали прикрощів «русифікатору», який в той час солодко спав собі у холі на дивані, спав по-домашньому, у піжамі. Ми сильно грюкали у двері (вночі готель закривався на ключ), той мусів уставати і відчиняти нам.

Тоді почав підпещуватися до нас (по-українськи):

– Хлопці, чи не могли б ви гуляти до ранку і дати мені виспатися? Благаю вас! Бо тільки засну на годинку, а ви вже двері розбиваєте!

– А ви повинні нам не докоряти, а дякувати, що не донесли вашому начальству про те, що спите на роботі, – відрізуємо спантеличеному «русифікатору» і знову повертаємося до готелю під ранок.

«ВОВЧЕНЯ»

Був у Миколи задушевний друг Володько, якого він охрестив «вовчням». Чому, бігме, не запам'ятав. Микола запевняв, що він «розумна голова», та який зв'язок існував між диким звірятком і цією похвалою – не пояснював, а, може, те забулося.

Невисокий, худенький і тендітний, як дівчина, з почуттям гумору, Володько, особливо за чаркою, часто ставав ціллю жартливого кепкування з боку Миколи.

– Ви лишень подивіться на нього – 35 кілограмів разом з авторучкою. Коли його покликали до війська, я страшенно боявся, аби Володько не попав у парашутисти. Бо уявіть собі, стрибне з літака, парашут розкриється, та через легкотілість Володько не приземлиться: кружелятиме, кружелятиме навколо земної кулі, немов супутник...

Та і Володько не ліз у кишеню за словом. Починає:

– Пам'ятаєте той вечір у Миколи, на якому був і Тарас Іванович Сергійчук? А скільки ми тоді випили – пам'ятаєте?

Отож, майже під ранок, повертаючись додому, розуміється, пішки, йдемо Хрещатиком і в рідких перехожих канючимо закурити. Тарас Іванович крокує рівно і розмашисто, а мене хилить додолу.

– Тарасе Івановичу, – прошу, підтримуйте мене, бо, як нахилюся, то вся горілка з мене виллється! Шкода добра!

АЛЬОША І ДАЙВА

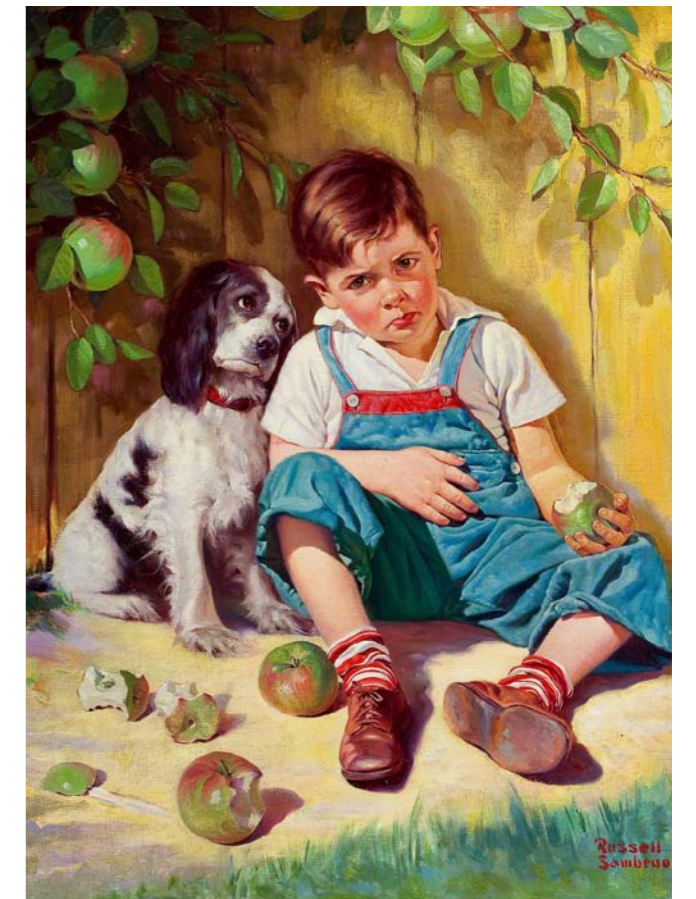
Та революція в Румунії, мітинги Народного руху України, возз'єднання двох Німеччин, упертість «русифікатора» з готелю «Жовтневий», що викликала благородний патріотичний гнів Миколи Чищевого, повний шлунок горілки «Пшеничної» у Володьки-вовчняка, бліднуть перед вчинком Альошки (по-домашньому – Гальошка), маленького киянина з Виноградного провулка № 6, якому, як уточнював «дід» Микола, – через два роки буде п'ять.

Річ у тім, що Альоша підтвердив переконання англійських журналістів, за яким справжня газетна інформація не та, коли повідомляється, що собака вкусила людину. А та, в якій доведено, що людина

вкусила собаку. Альошка те й зробив: вкусив за ніс, до крові, собаку благородної породи Спанієль, хоча Дайва була йому найкращим другом і нянькою.

Бо хто, як не Дайва, гріла Альошку своїм тілом, коли він, втомлений і забутий галасливими гостями, котрі чаркуються і димлять цигарками, згорнеться калачиком і засне десь у кутку кімнати? Хто пильнує, аби хтось не скривдив малого? Дайва! А він встроїв свої зубки в її ніс, вкусив боляче! Правда, і Дайва одного разу трішки вкусила Альошку, коли вже не витримала його знущань – тому вони квит...

Коли не мучив Дайву, чи не спав в її «обіймах», Альоша любив, як гості піднімали чарки, вигукувати «'лава Уклаїні», танцювати-тупцювати під стрілецькі пісні, приспівуючи собі «лаз, два, тли».



Крім того, малий мав велику пристрасть до друкарських машинок, яких у Миколи, на щастя, були дві. Одну з них він геть «покалічив», а другу Микола Чищевий тримав під замком і ретельно ховав ключа. Ще любив хлопчина ритися у шухлядах, розкидувати і ховати у різних закутках папери, в тому числі і рукописи «діда» Миколи.

Ми подружили і Альоша подарував на пам'ять фотографію, на якій Дайва дивиться на свого «мучителя» відданими очима.

Корнелій ІРОД

СПОГАДИ З ДАВНІХ ДОРІГ (III)

(Із циклу ПРОМАХИ)

(Продовження з № 252)

У виставочному залі мали ми неабиякий сюрприз. Після того, як я представив йому Георгія Кулчу, Сергій Сергійович вибачився ще раз за вчорашні негаразди, а далі послав за перекладчем, щоб ми з ним познайомились; звати його, – каже він, – Віорел і ще не знаю як. Увійшов молодий чоловік віком, мабуть, 38-40 років, чорнявий, не дуже високий. І в ту мить Кулча, після короткого оторопіння, підбіг до нього, пригорнув міцно, далі гучно цмокнув кілька разів його в обличчя. Потім віддалив перекладача трохи від себе, по-дурному задивився на нього:

– Невже це ти, Віореле?! Що ти тут робиш?

– Це таки я, Джіджеле, я. А що роблю? Проходжу дворічну спеціалізацію. А ти?

Сяючи радістю, Кулча повернувся в мій бік:

– Пане шеф, ми з Віорелом разом училися в лицей міста Тиргу Меґуреле, два роки сиділи навіть за однією партою. Потім він закінчив медінститут і був призначений сільським лікарем біля Джурджу. – Віореле, ти теж у тому диспансері?

Я переклав для Сергія Сергійовича сказане доти, дивуючись разом з ним, що світ не такий вже й великий. Потім запропонував йому дводенну поїздку в Ленінград.

– Я згідний, – каже він. – Побачимо лише, чи знайдуться ще квитки на «Стрілу».

– На що?

– Це два швидкі поїзди, – пояснює він мені. – «Червона стріла» і «Синя стріла». Вийжджають вони одночасно о дванадцятій ночі – одна стріла з Москви в Ленінград, а друга з Ленінграда в Москву і, після єдиної зупинки на самій середині маршруту, о восьмій ранку кожна приїжджає на місце призначення. Іду повідомити в Протокол, хай закуплять чотири квитки у спальному м'якому вагоні.

Невдовзі нам сказали, що є квитки – отже поїдемо тієї такої ночі.

А у них «м'які вагони» – це вагони першого класу, у яких купе лише на два ліжка, як і в нас, але оба внизу, а не накладні. Це мене зрадувало: я та Сергій Сергійович займемо одне купе, а в другому Кулча хай хропе своєму колишньому колезі.

Подорож виявилася комфортною, а Ленінград зустрів нас дружньо сонячним і досить теплим жовтневим днем. Улаштувалися ми в хорошому готелі і зараз же поквапились відвідати якнайбільше із всім відомих місць прекрасного міста, а там – «Мідяний вершник» (пам'ятник Петрові I), пароплав «Аврора» (з якого, розказується, в 1917 році обстрілювали Зимовий палац), Ісаїївський собор, один

із золотих куполів якого перевищує стометрову висоту, монолітна гранітна Олександрівська колона (завишки 50 метрів – найбільша такого роду в світі), декілька соборів та церков і, само собою, Ермітаж, у якому пробули лише три години, тобто дуже мало у порівнянні з його величиною – музей нараховує поверх тисячу залів. А оскільки були ми офіційною делегацією, яку супроводжував директор Міністерства зовнішніх справ, нам дозволили відвідати спеціальний зал дорогоцінностей.

Замість того, щоб насолоджувати свою душу виставленими чудесами музею, Георгіе Кулча став верзти дурниці. Коли відвідували ми виставку старогрецької скульптури, він каже Сергію Сергійовичу сміючись, а Віорел, розуміється, переклав: «Гадаю, що цій мармуровій статуй розбили ніс під час перевезення, бо не гадаю, що хтось вдарив кулаком...». Або коли ми любувалися ювелірними виробами та дорогоцінними каменями, Кулча подумав жартувати: «Варта нам зараз набити свої кишні золотом, а головню цими камінчиками, ге-ге-ге...».

Я підстеріг сприятливий момент і порадив Кулчі, щоб перестав говорити непотрібне, бо осоромлює нас усіх. А коли хоче щось знати, хай питає мене. Застеріг також Віорела:

– Докторе, а ви не перекладайте кожну дурницю свого друга...

Але дарма, бо наступного дня, відвідуючи Царське Село, а головню Петродворець, який знаходиться у Фінській затоці на відстані 30 кілометрів від Ленінграда, Георгіе Кулча знову пішов на рецидив. Ми вийшли з палацу, зачаровані його красою, а Кулча, побачивши в парку стільки позолочених статуй, вигукнув захоплено:

– Госпідку! А чи знає хтось, скільки золота витрачено тут?!

Я штовхнув його ліктем і шепнув докірливо:

– Я думав, що в тиргумеґурельському лицей вас учили, що одним тільки грамом золота можна позолотити і вершника, й коня...

Але й після цього він не зрікся свого норову. Коли Сергій Сергійович сказав, що завтра, після повернення до Москви, його дружина запрошує нас на обід, Кулча сплеснув радісно:

– Ото посмакувати б нам квасолі з копчениною!

Хоч доктор уже не переклав висловлене своїм другом бажання, Сергій Сергійович зрозумів слово «квасоля», бо так називають її й по-російськи:

– Чому ж ні, можна й «фасоли»...

Повернулися ми в Москву теж «Стрілою». А Віорела звільнили (мав він лабораторну практику, де присутність

обов'язкова і, на жаль, не зможе прибути до Сергія Сергійовича на обід), але я попросив його, щоб наступного дня прибув вчасно, бо відкриття румунської виставки відбудеться рівно о десятій, і йому доведеться чимало перекладати. Сергій Сергійович пішов на кілька годин до свого міністерства, а о першій прибує в готель, щоб взяти нас до себе на обід. А в готелі ми з Кулчею домовились понести Коркіну по пляшці румунського коньяку, а його пані – квітів і коробку цукерок. Стояв жовтень, і тоді в Москві було нелегко знайти квіти, зате хороші шоколадні цукерки купили таки недалеко готелю. Потім, до прибуття Сергія Сергійовича, я став повчально радити Кулчі, як себе вести в чужій хаті. Перш за все, не ставити «нетаковних» запитань, а найкраще – таки ніяких. По-друге, не виявляти вередливих кулінарних забаганок, а їсти те, що подадуть до столу.



На виставці «Досягнення Соціалістичної Румунії» в Москві, 1970 р. 2-й зліва – К. Ірод; 5-й – Д. Кулча

– Добре, пане шеф... – погодився трохи засоромлений Георгіе Кулча.

– І ще одне: без «пана», бо тут, ви певне замітили, не прийнято панитися.

Але мої «педагогічні» намагання виявилися марними, бо у Сергія Сергійовича дома я знову був змушений червоніти. Пані Коркіна – симпатична та весела жінка, аптекарка за фахом – попри різні смачні страви подала (правда, зовсім невизивно) і колючої квасолі. Але спочатку до водки пригостили нас копченою сьомгою (я так гадав).

– Що це? – питає мене Георгіе Кулча.

Пані зрозуміла, що він питав, бо Кулча простягнув руку і вказав пальцем.

– Кета. Сибірська риба, споріднена із сьомгою, – відповіла вона.

Після цього обід пройшов без неприємних моментів, доки, об'ївшись різними закусками, борщем, печенею, смаженою картоплею, квашеними капустию, яблуками та огірками, Кулча не схотів їсти квасолі, хоч він її замовляв. Щоб оминати неприємний момент, довелося мені

їсти квасолю, яка, як і решта поданих страв, виявилася дуже смачною. Проте я вирішив, що – уже в готелі – я мушу посварити Кулчу, власне, здорово намилити йому голову, бо завтра відкриття виставки, а він, за норовом поступаючи без наміслу, може вкоїти ще хтосьна-що.

До готелю ми мовчали, а дійшовши, я кажу йому сердито і вже не на ви, а таки тикаю:

– Слухай, дорогий Кулча! Ще трохи і переконаєш мене, що твоя поїздка в Радянський Союз – непростима моя помилка. Який чорт, чоловіче, заставляє тебе постійно ляпати, вибачай, дурниці й попадати пальцем у небо?! Ось і сьогодні: ти замовляєш квасолі – а признай, що таке не годиться робити, – а коли подають, відмовляєшся і я повинен її їсти!

– А що я мав робити, пане шеф? Я так пережерся тим усіляким, що квасолю вже не було куди напихати. Вибачте, пане шеф. Уже не буду. Обіцяю...

– Не обіцяй нічого, бо вже, мабуть, не матимеш нагоди... Але, гляди, завтра на відкритті – просто не говори ні з ким. Прибує стільки офіційних осіб, телебачення, радіо, газетярі, і не гадаю, що варто нам осоромитися...

– Зрозумів! Обіцяю бути німим, – сказав він похнюпившись.

Не гадаю, що Георгіе Кулча із глупості коїв стільки дурниць, а з надто недбалості своєї натури. Але другого дня він додержав своєї обіцянки: під час відкриття нашої виставки він дійсно ні з ким не говорив. Затем під час отих кількох коротких промов він, мабуть, дуже нудився і що йому тоді робити? Двома пальцями правої руки піймав складку шкіри лівої долоні й став погойдувати руки вниз-вверх, вниз-вверх, чим спричинив іронічні усмішки присутніх. Щастя, що доктор Віорел, хоч і був він занятий перекладом, час від часу переривав забаву свого друга.

А взагалі, відкриття румунської фотодокументальної виставки відбулося нормально. І організатори, і промовці, і преса відгукнулись позитивно на «румунское культурное событие», а з ТАРСу² прибув приємний сюрприз: ще того таки дня подарували нам по папці фотографій, знятих на відкритті виставки.

Я пробув у Москві ще один тільки день, і за цей час голова телеорманської Культури поводив себе, так би мовити, нормально, але правду кажучи, мене це вже не цікавило. Після мене він ще залишиться три дні, бо на стільки прибув пізніше, а оскільки офіційна частина нашої подорожі закінчилася, Георгіе Кулча буде звичайним туристом в товаристві свого колеги Віорела. А раз найважче минулося, я жалів, що посварив Кулчу і, головню, натякнув, що він уже нікуди не поїде, маю на увазі закордонні подорожі. Це, певне, йому особливо запам'яталося. І щоб усунути з його душі таку боязнь, я сказав йому, що через кілька місяців, тобто навесні наступного року, я включу його в делегацію, яка поїде на два тижні в Угорщину.

² ТАРС – Телеграфне Агентство Радянського Союзу. (К. Ір.)

Теодор ЦУРЕНКО

ОЧАРОВАНА УСМІШКА

(Уривок з роману)

(Продовження з № 252)

Восени 1497 року з наказу і під управлінням короля Речі Посполитої Яна Альберта I все змішане польсько-українсько-литовське військо, до складу якого входили жовніри та католицькі і православні лицарі, вирушило нескінченними колонами з Коломиї лівим берегом долини старого Пруту – давнім шляхом, який сотні літ зв'язував Львів із Сучавою та Яссами, обов'язково через Чернівці.

Йшли слідами відважних купців, які впродовж віків торгували дорогоцінними хутрами з Волині та балтійським бурштином, обмінюючи їх на зерно, срібний посуд та прянощі з південних приморських країв.

Тиждень за тижнем, місяць за місяцем, рік за роком, вік за віком, під час багатотисячних торговельних сезонів, навантажені вози проходили з півночі на південь і в зворотному напрямку по гладкій рівнині Пруту, яка сформувалась так само, як і рівнини Дону, Дніпра та Дністра, протягом мільйонів років непомітного обертання земної кулі зі швидкістю двадцяти п'яти кілометрів за секунду в бік сходу сонця, викроївши купецький шлях між басейнами Балтійського та Чорного морів.

Сотник Захарія, як і всі офіцери середнього рангу польсько-українсько-литовського війська, тим більше рядові жовніри та кавалеристи, не мали звідки знати того позолоченого першими благами карпатськими морозами жовтня, куди йдуть, куди їм треба добратися і з ким доведеться їм воювати.

– Та я гадаю, що будемо воювати з турком, бо в їхній бік рухаємось, – промовив Захарія до свого сусіда і приятеля, з яким виріс при маєтку пана Корецького.

– Я теж такої думки, – відповів холодним голосом Петро. – Багато антихристів-бусурманів переходять через Дунай, вже п'ятдесят років, як воює з турками волоський воєвода Штефан, а вони все нападають та нападають, мов невпинні бурхливі повені.

– Та хтозна, що буде до кінця, – глибоко міркуючи, сказав Захарія, – що скаже король, те і зробимо, бо під його наказами знаходимося вже стільки часу.

Обидва – друзі і односельчани – їхали верхи один поряд іншого на добре доглянутих конях, одягнені в польські блискучі обладунки, а за ними слідувала їхня кінна сотня, остання із шестидесяти тисяч жовнів та кавалеристів польсько-українсько-литовського війська.

Всі захоплювались лісовими вершинами по лівий бік Прута, яких вже торкнулись осінні приморозки, перекинувши зелений літній колір у гру червоно-золотавих барв, рясно розсипаних поміж вітами могутніх вічнозелених карпатських ялин.

Через три дні дійшли до старої чернівецької фортеці, побудованої галицьким князем Ярославом Осьмомислом на лівому березі Прута, яка ніби осідлала старий купецький шлях від Балтійського моря до Чорного.

Але тут побачили тільки залишки Чорної Фортеці, названої так через її почорнілі від дощів та довгих років стіни та підкріплення з товстих колод, які оточували її, – рештки, які залишилися після її зруйнування монголо-татарами в середині XII ст., після падіння Києва та Галичини.

Біля Чернівців дерев'яним мостом перейшли річку Прут, зупинились тут, для короткого перепочинку, щоб нагодувати змучених дорогою коней і відпочити самим, а найголовніше розробити військовий план. Все військо вишикувалось вздовж головної вулиці Чернівців, яка починалась від хребта пагорба над вузькою долиною на правому боці карпатської річечки, і простягалася вздовж безіменної річечки, яка перетинала місто з півдня на північ, де вливалася в рукави бурхливого Прута, і кінчалась на роздоріжжі двох важливих доріг: одна названа Цурянською, яка вела з Остріці крізь Цурени, Герцу, Дорогой аж до Ясс, а іншу називали Сучавською, бо вона проходила через Козмінські ліси, перетинала Серет і доходила до тодішньої славнозвісної столиці Молдавії. Щойно отаборилися, як офіцери всіх рангів були скликані терміновим наказом короля до центрального чернівецького ринку, якого пізніше назвали турецьким.

Захарія зі своєю кінною сотнею, на яку польська шляхта не дуже покладалась через їх православне

віросповідання, отримали наказ зістатись в ар'єргарді, замикати колону польсько-литовського війська. Тоді здали собі справу, що окрім їхньої української сотні, все військо направилось до Сучави, щоб примусити воєводу Штефана заплатити негайно Янові Альберту I величезну суму талярів. Поляки вимагали цю суму, як відшкодування за попереднє включення Покуття, з 1387 до 1532 рр., молдавськими воєводами до тодішньої Молдавії зі столицею в Сучаві.

Таким чином Захарія не дійшов до Сучави разом з польською шляхтою, яка на чолі з самим королем Яном Альбертом I, користуючись нагодою відсутності Штефана, який в цей час воював з турками аж в Кілії біля Дунаю, пограбувала і спалила все, що зутріла на своєму шляху.

Та вимагання талярів було тільки причиною, вигаданою поляками, які вже здавна намагались контролювати всі краї лівої і правої сторін торговельного шляху, який вів з Коломиї до Ясс, а також хотіли примусити всіх православних українців та молдованів з долини Серету та Пруту платити данину і служити у їхньому війську так само, як зробили з українцями верхньої долини Дністра.

Але поляки дуже помилились у своєму рішенні, тому що долинами Пруту і Серету жило багато православних, які нізащо в світі не хотіли пхати шию у католицьке польське ярмо. Це було причиною їхнього повстання, всі захопились за зброю, хто за що мав: булави, загострені гаки, сокири та пили, і наповнили Козмінські та Думбравські ліси, запобігаючи дорого непрошеним гостям – війську короля Яна Альберта I, яке не могло спокійно повернутися до Польщі.

В момент, коли більшість польської шляхти, повертаючись з Сучави, задоволена виконанням королівського наказу і підхмелена глумливим вином та буйною сучавською афинянкою, зайшла в Козмінські ліси, на них почали валитися сотні буків, грабів та високих ялиць, підрубаних задалегідь, яких повстанці притримували товстими конопляними мотузами, і враз всі ці дерева

повалилися, перекриваючи всі вузькі доріжки, що в'юнилися крізь густий, невідомий і страшний для поляків ліс.

Удар був настільки несподіваним, що більшість шляхетних лицарів навіть не здали собі справу, що трапляється, щоб стати до бою з повстанцями.

Замість того, щоб користуватися списами та шаблями, яких гордо носили і якими могли перебити маленьке селянське військо, більшість воїнів якого не мали навіть кольчуг, поляки опинилися в оточенні повстанців поміж поваленими деревами, попадали з коней і навіть не встигли витягнути шабелі, бо на них посипались удари селянських палиць та шабелі молдавських вершників.

Оточені зі всіх боків місцевими повстанцями і лучниками та вершниками воєводи Штефана, польські шляхтичі, котрі не загинули в кривавому бою в Козмінських лісах, були взяті в полон. Пізніше воєвода Штефан зібрав їх на осяяний сонцем схил Думбрави, запряг до плугів місцевих селян і виорав ними весь схил стародавнього села. Після чого у виорані з великою мукою і ще більшою образою польськими шляхтичами та жовнірами польсько-литовсько-українського війська борозни, посіяли жолуді, назбирані у прилеглих лісах.

На цих місцях пізніше вирости великі дубові ліси, поміж якими і ліс воєводи Штефана. З тих пір Діброва, окроплена кров'ю та потом загартуваних, називається Червоною Дібровою. Опісля на найвищому пагорбі Козмінських лісів було встановлено величезний дубовий хрест, який і по сьогоднішній час нагадує місцевим жителям та чужим подорожнім про кривавий бій, який відбувся 26 жовтня 1497 року, та про його жертви, включно і православних невинних українців верхньої долини Дністра.

(Далі буде).

**З румунської переклав
Михайло ТРАЙСТА**



Мал. Василя Соколюка

(Продовження з № 251)

10.

Щоби ні в кому не збудити здивування, як із тим усім можна було впоратись? Усе йшло шкереберть. Мене мучили всілякі сум'яття. Я не була саме тією, якою ти мене прозирив. Звичайно, що ти міг існувати й у мою відсутність. Поряд іншої особи, ти міг виявити іншу сторону своєї особистості. Віриш? Зневірена в собі, борсаючись у маячні недоречних почуттів, я й не відчула б себе ображеною, якщо, нарешті, ти міг би знайти достатньо сили, щоб визнати, що ти більше не потребував мене. І, може, не треба було піддаватися ненависті, дізнавшись невідпорної правди. Не треба було й заперечувати, бо ще із самого початку, незважаючи на твою безумовну добросердечність, я запримічала те, що тебе могло знищити. Майже завжди ти потребував чогось іншого, нового, непередбаченого, того, що тримало б тебе поблизу безвісного, яке ти обожнював.

І, може, ти мав рацію. В абиякий момент, після декількох років спільного життя, я починала відчувати себе непотрібною. Казала, що залишаю тобі вільність, яка тобі була необхідною, але, насправді, я просто відчувала себе ігнорованою. «Залишаю тобі своє мовчання», – глузувала я, віддаляючись, шукаючи саме того місця, в якому ти не зміг би почути моїх ридань, мій розпачливий плач. Безпомічна, я чекала, щоби ти підійшов, щоби попросив хай і абияку мізерну річ. Навіть і найпростіше питання, на яке я знаходила необхідної відповіді, на короткий час віддаляло приплив руйнівних припущень. Із часом я запримічала, що подібні моменти ставали все більш рідкішими. Не чекала, щоб ти зізнався, але відчувала, що ставала зовсім непотрібною. Усе частіше ти думав про зовсім інше; щось, що хотів щоби існувало. Звичайно, то була інша жінка, чужа душа, яка майоріла десь на грані твоєї уяви з реальністю, від якої я хотіла звільнитись. Щоби зумів упізнати її, навіть і не потребувалось, щоби вона була ідеальним образом, якого ти вимислив. Вистачало зустріти її в якомусь ізольованому місці, у ту секунду, в якій твоя самотність могла здатися тобі нестерпною. І тоді могло розпочатися все. Із простої плутанини. З невгамовного бажання. Я знала вдосталь добре: ти вірив у подібне майбутнє, у ті роки, в яких мені вже й не треба було існувати. Розумієш? Я не могла

б знайти необхідної сили, щоби витримати всі ті страждання. У мені вже не могло б знайтися нічого живого. Усе, що було кращим у цій житті я віддала тільки одній людині, тільки тобі. Крім тебе вже не залишалось нічого, заради чого могла боротися. Усі мої спроби могли б стати тільки марними зусиллями. Я могла б постати лишень блідою тінню, яка не могла б звільнитися від убивчої тьми.

Антон, я завжди хотіла знати тебе щасливим. Незалежно від обставин, силкувалася допомогти тобі. Нехтувала деякі спалахи й твої відмови, що виникали тільки через надмірну гордість. Занадто впевненою, що поступала якомога справедливо, усвідомлювала кінець, наш кінець, кінець нашого кохання. І все ж, не чинила жодного опору. Тремтіла

Микола КОРНИЩАН

ПСИХОЗИ

(Уривок з новели)

від обурення, коли ти уникав мого погляду, руки, яка чекала тепла твого тіла. Не знаю чому, але я боялася. А ти, ти продовжував сварити щоразу, коли я запізнювалась. У такі моменти мені залишалось лишень одне. Щоби ти не дізнався правди, я вигадувала обмаль виправдань. Насправді, у ті години я терпіла незносний біль. Відчувала, що не могла дихати. Щось важке й пекуче проростало в мені. А ти продовжував сварити.

Ні, Антон! Я не потребувала майже нічого. Відчувала себе щасливою, навіть і тоді, коли ти ляяв мене, погрожував і, мабуть, несвідомо, звертаючись до мене, використовував принизливі слова. Я була щасливою, бо кохала тебе. Бо тільки поряд з тобою я відчувала себе присутньою.

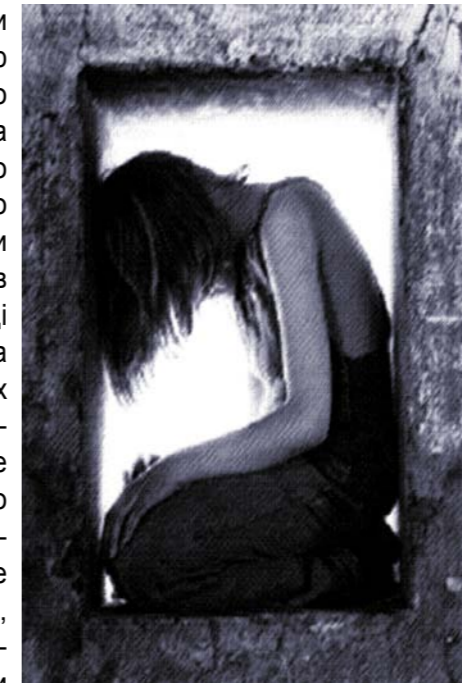
Хоча й приставляю, ти повинен знати, що ще із самого початку я думала про нас, як про ідеальну пару. Якщо не було б її, ми могли б стати щасливою сім'єю. Якщо ти зміг би забути своє минуле, може, разом ми змогли б подолати будь-яку заваду. Вистачало тільки прикидатися, що не пам'ятали нічого з того, що не спізнали разом. Не треба було приховуватись, бронювати залаштункові номери в дешевих готелях, тільки щоби зрозуміти, що наше

кохання залишалось тільки секретним стражданням. Без вагань, ми могли уникнути обмаль халеп, які спричиняли відчуття насупленого апофеозу.

Озираючись, у якійсь невідомій точці повинна була існувати основна перешкода. Нам слід було позбутися подібного рокового персонажу. Я розмірковувала над цим, але не зважувалася порадити тобі щось інше. Западало сум'яття. Я трохи погарячкувала. Могла присягнути, що все було саме так, як я й намислила, не відчуваючи за собою жодної провини. Звісно, вирішальний крок належав тільки тобі. Про всяк випадок, треба було хоча б поспробувати. Може, ти відмовлявся розуміти, але для тебе вона залишалася тільки дифузним відбитком, затьмарюючи майбутні дороги, привілля, де на самоті пустував один тільки вітер, де ти міг дихати тільки в мою присутність. З виразом явного невігластва, я продовжувала переконливий монолог, начебто вимовляла якесь заклинання, що могло допомогти тобі зрозуміти мою правду: для мене ти був абсолютно всім. Навіть і тоді коли, за звичай, я не повинна була вдаватися до безглузких хитрощів або до провокуючих признань, я відчувала незрозуміле задоволення, зізнаючись, буцімто виставляла перед тобою найінтимніші сторони власної особи. Не переставала настоювати на тім, що іншим чужинцям могло здатися зовсім хибним, викликаючи збентеження та презирство. Наше спільне минуле існувало тільки в моїй свідомості, було наслідком пекучого бажання володіти саме тим часом, у якому ти знаходився поряд. Я приводила зовсім помилкові приклади, тільки зайві вимисли, гідні хворого розуму, помилкові настоювання, яких, іноді із здивуванням запримічала, що ти не заперечував. Тим, що зрідка погоджувався з моїми просторікуваннями, ти вводив мене в оману. Я не знала, що й думати. Твоя мовчанка віддаляла мене від істини.

В абиякий момент, коли ти явно розчарувався через непередбачене становище, в якому ми опинились, я надіялась, що ти будеш просити необхідну допомогу. До речі, саме так ти й поступив, але, звичайно, що зробив усе це цілком характерним тобі способом. Яюсь віддалено й із непомітним враженням безпристрасності. Дратував, однак, той факт, що ти по-

чинав підозрювати мене в моїй причетності щодо всього того хаосу, який спричинили інші, або, більш вірогідніше, тільки випадкова подія, перелом часу в якому наші ества могли шукати порятунку в секундах спільної долі. Але, не в силах визнати весь свій біль, начебто, побоюючись, що мої слова могли розвіяти вібуванням марних відгуків, я відчувала знемогу. Не наважувалася викликати неможливість, знаючи, що в ті моменти, у моїх думках усе те, що намагалася пояснити собі, здавалося малоімовірним. Навіть і власний голос здавався якимсь відчуженим. Набирав лячного та дратуючого резонансу. Підвладна майже неконтрольованим відчуттям, я вже не сміла погрожувати тобі, повертатись до епізоду безглуздої смерті. Усе ж, хоча й не дозволяла, щоб ти зрозумів



хибну сторону моїх натяків, я знала, що той інцидент був обумовлений моментальною нерішучістю, відсутністю твоїх реакцій. І все ж, ретельніше розглядування однієї з фотографій із того жахливого місця, звільнювало тебе від будь-якого обвинувачення. Було ясно, що, передуючи фатальний крок, перша особа, яка простягнула руку в знак розпачу, була саме жертва. Тільки пізніше, після декількох кадрів подібного жесту, але як сповільнену реакцію, імітував і ти. Отже, з відповідних зіставлень моментів, відображених і на фотоплівці, тобі не можна було висунути жодних звинувачень. Навіть і послідовність сцен можна

було встановити за допомогою очевидної точки, можливо тільки якийсь парус, що маячів десь на грані опалесцентного обрію, креслив уявну лінію, начебто підкреслював важливість сцен переднього плану.

Воднораз із човном, що зникав за горизонтом, мов у ранковій сні, припинявся будь-який рух. Тільки обриси дерев та скелі, вирізьблені жадібним вітром, охоплювали весь ландшафт. Мов загублений у глибинах якоїсь застарілої картини, прихований у морських музеї, здавалося, що ти чекав чогось важливого. Хтиво посміхаючись, сумним поглядом ти впирався в якусь, мабуть, неіснуючу особу. Або, може, я помилялася. Може, саме там знаходився абихто, там, за тканиною густого диму, нюансу мокрого піску. Вона?

(Далі буде).

Михайло-Гафія ТРАЙСТА

У НІЧ НА СВЯТОГО АНДРІЯ

(Новела)

(Продовження з № 252)

* * *

– Ах, моншер, як я бачу, ви вже почали збирати матеріали, хочете написати монографію села? – зустрів мене з іронічною усмішкою «надійний товариш».

– Мабуть, хочу написати, а, може, і не хочу, – відповів я байдуже, пригадуючи собі старенького дядька, Григорієм здається звали, з села моїх дідуся та бабусі, якого почав ганьбити парох села за те, що вкрав вулик з бджолами:

«Може, я вкрав вулик, отче, а, може, й не вкрав», – посміхнувся старенький.

«Я ж тебе бачив власними очима», – настоював священик.

«Може, й бачили, отче, а, може, й не бачили», – продовжував посміхатися дядько.

«Гріх красти, щоб ти знав!»

«Може, й гріх, отче, а, може, й не гріх!»

«Як то не гріх? – здивувався отець. – Гріх не-прощений!»

«Може, й прощений, а, може, й не-прощений», – продовжував, наче якусь гру дядько.

«Якщо тебе зловив би господар пасіки, то, мабуть, поламав би тобі ребра», – намагався перелякати його свящаник.

«Може, мені, отче, а, може, вам!» – закінчив бесіду дядько, знаючи добре, що священик бачив, як він крав вулик, коли сам йшов до жінки господаря пасіки.

– Тільки не говоріть мені, – продовжував іронічно звертатися на «ви» Маков'яну, – що ви відвідуєте старожилів села з гуманітарних причин?

– Мабуть, з гуманітарних, а, може, і не з гуманітарних, – продовжував я стратегію дядька Григорія.

– Дарувати старим людям пляшки «Тріпле сек», це справжній простибіг. Ах, як жалію, моншер, що я не старший віком!

Не знаю, звідки дізнався Маков'яну про куплені мною пляшки «Тріпле сек». За старого Толіяна я міг ручатись, що не сказав нікому, бо він жодного разу не обговорював своїх клієнтів – хто і що купив.

Я не сердився на Маков'яну, навіть антипатичним мені не був, але хотів трохи його провчити, і наблизившись до нього, зловив пальцями за гудзик піджака і просичав різким тоном:

– Слухай, Маков'яну! Не твоє псяче діло, кого відвідую чи не відвідую я, і кому роздаю пляшки, зрозумів?!

Я був упевнений, що одним ударом кулака міг повалити з ніг цього викладача фізкультури, чие здоров'я було зруйноване тютюном і алкоголем.

Мій різкий тон не перелякав викладача фізкультури. Він присвиснув із здивування і, піднявши обидві руки вгору, спокійно відповів:

– До дідька! Товариш Барбу стає непокірним!

Нашу розмову перервало кілька колег, які увійшли до учительської.

Барбу погладив пальцями гудзик, за який я зловив його, і посміхнувся до колег, нібито нічого й не трапилось.

Після обіду того суботнього дня, шостого грудня, на полиці толіянового магазину залишилось всього шість пляшок «Тріпле сек».

Цього разу я купив пляшку для себе, хотів напитись до нестями, відчував потребу напитись, лежати п'яним на ліжку в квартирі, яку забезпечила мені сільська рада, і забути про все і про всіх. Хотів забути про ніч Святого Андрія, про чарівну Дарку та прокляття її матері, про художника Анджея, викладача Маков'яну і т.д. Принаймні, я хотів на деякий час звільнитися від тієї напруги та страху, які застрягли в моїй душі.

Хотів відчути –
«Душевну порожнечу,

першої людини,
яка ще не вкусила
з Еденського дерева,
ні з Єви,
ні зі Змія...» – пригадалися мені рядки з поезії, яку написав один з моїх знайомих, який у вільний час займався оцим надто марно-красним ремеслом.



8.

Лікар Кароль Фіртзак після довгих та голосних аплодисментів, ледь торкаючись пальцями клавішів, почав грати «Серенаду» Франца Шуберта.

– Вона неминуча, – прошептав Штефан Берей.

– Хто? – по-дурному запитав я.

– «Серенада» Франца Шуберта, музика. Музика взагалі.

Я кивнув головою на знак згоди і посміхнувся, бажаючи покинути найкраще місце салону, з якого сухорлявий вчиталь мав рацію, було видно вхід до салону і сходи, а крізь вікно було видно «по той бік», де на нічному небі появилось срібно-кров'яне повнолулля.

Учитель зловив мене за лікоть, змушуючи стояти поряд нього під важким орнаментом, який здавалось мені, що ось-ось зірветься зі стелі і розтрощить наші голови.

– Залишайтеся на місці, незабаром появиться і вона.

– Хто? – знову запитав я.

– Та, в яку ви закохались, яка привела вас в це місце.

– Єлена Трифенеску? – ледь не вибухнув я сміхом, хоча, якщо чесно зізнатись, жінка була досить гарною.

– Та ні, не Єлена, а та, в яку закохані ми всі, присутні на цьому бенкеті. Вона буде королевою балу, вона завжди є королевою балу.

– Чарівна Дарка? – задумливо запитав я.

– Чарівна Дарка, – повторив учитель.

– Як би міг я закохатись в жінку, яку не бачив ніколи? – запитав я, мабуть самого себе, і відразу здав собі справу, що я знаю всіх присутніх і що я колись був у цьому салоні...

– Якби ви не були закохані в чарівну Дарку, то не знаходилися б тепер поміж нами.

«Як то, поміж нами?» – майнуло мені в голову, та ж всі ці люди мертві! Мерці – всі вони! Якщо я «поміж ними», то і я теж мертвий?!

Ні! Я не міг бути мертвим. Не пам'ятаю, щоб я помер, бодай стільки, свою смерть я мав би запам'ятати, хоча і випив до нестями, але щоб забути свою смерть... До дідька, та ж не помирає людина щодня! Чи можна померти, не здавши собі справи, що помираєш?.. Цікаво, чи вчитель знає, що він мертвий? Варто б його запитати, чи пам'ятає свою смерть?

– Хотів би вас щось запитати, – несміло промовив я.

– Пізніше, пізніше, мій друже, – перебив мене вчитель. – Тепер, ось!.. Королева балу.

Гучні оплески покрили голос вчителя, а я, користуючись нагодою, ступив крок вперед і видихнув спокійно, бо вже важкий орнамент не висів дамоклевим мечем над моєю головою, а тільки над головою мертвого вчителя...

Цікаво чи людина може померти і вдруге?..

(Далі буде).

ПРЕСЛАВНАЯ ПРИСНОДІВО

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Moderato

Прес-лав- на - я Прис-но-ді - во Ма-ти Христа Бо - га, при-но -
 си на-шу мо-лит-ву Си-ну Тво - є - му і Бо-гу на-шо -
 му, да спасет То-бою ду - ші на - ша. Все у - по -
 ва-ні-є мо-є на Тя воз-ла-га ю, Ма - ти
 Бо жи я, сохра - ни мя
 под пок-ро-вом Тво - їм Бо-го - ро - ди-це Ді - во не през-ри ме -
 не гріш-но - го, тре-бу - ю - що - го Тво - є - ї по-мо-щи,
 і Тво-є-го за-ступ - ле - ні - я, на Тя бо у-по-ва ду-ша
 мо - я, і по - ми - луй - мя.

Преславная Приснодіво Мати Христа Бога,
 приноси нашу молитву Сину Твоєму і Богу нашому,
 да спасе Тобою душі наша.

Все упованіє моє на Тя возлагаю.

Мати Божія, сохрани мя под покровом Твоїм,
 Богородице Діво, не презри мене грішного (грішну),
 требующого Твоєї помочи і Твоєго заступлення,
 на Тя бо упова душа моя, і помилуй мя.

ВОСТАНЬ, ГРІШНИЙ ЧОЛОВІЧЕ

(В день Успіння Пресвятої Богородиці)

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Allegretto

Вос-тань гріш-ний чо - ло - ві - че, От ло-жа тво - є - го,
 І по - ник - ни Спа - си - те - ля, Де уз - риш Є - го.
 У - чу - лись-мо з не - ба глас - Ма - ти Бо - жа кли - че нас:
 Ді - ти мо - ї поть - те к до мні бо прий - шов вже - час.

Востань, грішний чоловіче,
 От ложа твого
 І поникни Спасителя,
 Де узриш Єго.

Бо чрез Него Діва свята
 В небо ввійти має.

*Приспів.**Приспів:*

Учулисьмо з неба глас –
 Мати Божа кличе нас:
 Діти мої подьте до мні,
 Бо прийшов вже час.

Купно чини небеснії
 Радісно співають:
 Вийди, вийди, Діво, в небо
 Всі Тебе желают.

Приспів.

Узриш Єго на воздуху
 З множеством ангелов,
 Ожидавши Матерь свою,
 Аби в небо завел.

Не бійтеся, бідні люди,
 Она вас не лишить,
 Вам готова помагати,
 Як ваш глас почує

Приспів.

На воздуху Отець руки
 Роспростерти має,
 Діву Свою найчистішу
 Прийняти желає.

Бога молить Вона всігди,
 Аби всі людіє
 Досталися міста того,
 Де з Ним она жие.

Приспів.

Тоже і Дух на воздуху
 Весело літає,

Приспів.

Дитяча сторінка

Тамара ДОЛЖЕНКО

Що Уміти - За плечима Не Носити

(Оповідання)

Я прокинувся рано. Як тут можна спати, коли попереду чекає незвичайний день, сповнений нових вражень.

Адже сьогодні ми з друзями домовились піти у похід.

Сяючи від щастя, я стрибаю з ліжка, швиденько одягаюсь, беру все необхідне і кулею лечу на встановлене місце. Друзі уже зібралися і чекають на мене.

Веселі і радісні ми прямуєм до лісу. Ух, як це приємно вдихати свіже ранкове повітря, дивитися на світлі сонячні променці, що падали на зелені гілки дерев, кидали тінь на землю, спостерігати за краплинками роси, яка блищала і переливалася на сонечку, а потім падала на траву.

Зачаровано слухаю дзвінкоголосий спів лісових птахів, шелест дібров, вдихаю на повні груди чарівні запахи луків з пахучою травою, милуюсь зеленим гаєм, широким полем, чарівною річечкою, що пробігала весело недалечко.

Довкола пурхають чарівні з різнобарвними крильцями метелики.

І таке усе це дороге моєму серцю. В душі пробуджуються такі щирі й ніжні почуття, що хочеться співати.

То тут, то там лунають дзвінкі голоси моїх друзів, які сміються, бігають, граються, радіють, виспівують.

А мені здається, що в моїх грудях щось гуде тихо, лагідно, радісно і дивно.

Зручно влаштувалися.

Там, недалеко, дівчатка повсідалися під великим, крилатим дубом, що нагадував старого козака. Плетуть віночки. Адже, найкращою оздобою голови дівчини є вінок. Його дівчатка плетуть з квітів маку, синіх волошок, білого ромен-зілля, чорнобривців та дикої рожі.

Я десь прочитав, що вінки захищали дівчину і від

«лихого ока» та від нечистої сили. А чехи підняли в 977 році ціле повстання проти своєї княгині Добровки тільки тому, що ця княгиня, будучи старою бабою, відважилась на свою голову покласти дівочий вінок.

Його мали право носити лише дівчатка. Взимку, коли не було свіжих квітів – «до лиця», дівчатка перев'язували волосся червоною або блакитною стрічкою. Паперових вінків ніколи на голову не клали.

Ось такий був звичай не тільки в нас, українців, а в усіх слов'ян.

Оксанка, жвава, непосидюча моя сусідка, сплела віночок з лісових квітів, Маринка з молодих листочків дуба. Тетянка – з листочків клену.



Та й чарівні вони були, коли поодягали їх на голови. Як пасували до свіжих облич. Схожі були на лісових мавок, цих привабливих, ніжних, чарівних, тендітних, мрійливих істот.

Хлопці також не марнували час даремно. Швидко, знайшовши величеньку і широченьку галявину, почали грати в футбол, волейбол.

Потім ми всі разом грали в народні ігри: «Квача», «Мишки і котики», «Хустинку» та інші.

А як же можна обійтись без концерту. Зручно розсівшись, почали співати.

Дитяча сторінка

Ой, як гарно звучать голоси дівчаток, як дзвіночки, та й ми, хлопці, стараємось, підспівуєм, як можемо. І так добре всім на душі. Щасливі, але голодні, накинулись на наші торбинки з їжею.

Чого тільки не було в наших чарівних торбинах: і сальце, і ковбаска, і сирок, і сметанка, і яйця, багато-багато іншого.

Втамувавши голод, починаємо розповідати різні пригоди, що трапилося із нами в житті, чи просто вигадуємо нові історії.

Оксанка, яка добре знала мого дідуся, попросила мене розповісти щось цікаве про нього. Я давно чекав цієї миті, бо дуже любив його, пишався ним.

Про мого дідуся говорили, що він уміє зловити очі одводити. Ніби справді він щось знав. І я свято в це вірив. Та як же можна було думати інакше, він справді був, як чарівник!

Ось послушайте мою розповідь, і ви переконаєтесь самі в цьому.

Якось ми з дідусем ідемо до сходу сонця в поле. У полі скрізь лежить іще клубками густий туман. Дідусь помовчав трохи, а потім й гукає:

– А глянь, внучку, скільки ото сивих кабанів понаганяв він у поле. (А хто понаганяв, про те не каже).

Я подивився сюди-туди, і очам своїм не повірив – той туман уже не туман: все поле, скільки його очами охопиш, забито чередами сивих кабанів.

Було і так. Стоїть дідусь серед двору, довго-довго дивиться на небо. А потім до мене:

– Іди сюди, я тобі загадку загадаю.

Дуже мені цікаво знати, яку:

Він говорить:

– А ось яку: біжать коні вороні, а на них узди порвані.

Одгадую так і сяк, не виходить.

Засміявся дідусь і каже:

Так не вгадаєш, глянь краще вгору. Я подивився, але крім хмар нічого не побачив.

– Хмари, а більше нічого.

– Подивись краще, може то й не хмари.

– Тільки він скаже так, зразу, ніби очі розплющуються: вже немає хмар – то табуни сполоханих диких

коней скільки духу мчаться понад хатами, понад садами, понад церквою, хвосты та гривы на вітрі порозпустивши.



А то було якось у літку увечері. Ми, діти, бігаємо, граємось, пустуємо, недалеко розташувались дорослі. Вони гомонять про своє, між ними сидить і мій дідусь.

Чую мене гукає:

– Біжи сюди, внучку, щось покажу. Дивись – чи бачив ти таке: за лісом, за прилісом золота діжка сходить.

Я примовк, а потім, як закричу:

– Ай-ай-яй! Дивіться! Що воно таке?

Із-за зелених верб викочувалося вгору колесо завбільшки, як золота діжка. Вона на очах сходила, червоніла, небо почорніло. А назустріч їй вершечками засяяли верби. Мов золотими перами повтикалися.

Тихо стало, як у церкві. А далі я здогадався, та як закричу:

– Та це ж місяць сходить!

Всі почали сміятися:

– А ти ж думав справді діжка?

– Що місяць, то місяць – всякий бачив, але як зразу покотилось, що то золота діжка сходить.

Ми, діти, почали розмовляти тихо-потихенько, мовби боялись сполохати те диво.

Потім повеселіли, почали і ми згадувати відомі загадки про місяць.

– Серед моря – моря – червона комора.

(Продовження на 44 стор.)

Дитяча сторінка

ЩО УМІТИ - ЗА ПЛЕЧИМА НЕ НОСИТИ

(Продовження з 43 стор.)

– Вийшов гість, став на поміст, та й розпустив коні по всій оболоні.

– Згадавши і про місяць, і про зорі, і про сонце, а далі й сяке інше.

А чарівна діжка сходила, сходила та й потекла через край. Золоте тісто розплилось по всьому двору й городу.

Все заяскрилось, засвітилось.

От так мій любий дідусь наворожив нам цей золотий вечір.

Як тут не повіриш, що він не є чарівник?

Всі закивали головами на знак згоди. Мабуть, кожному з них захотілось мати такого дідуся.

Недалеко від лісу протікала невеличка швидка річечка. Її хвильки набігали одна на одну, і про щось пошепотівши, погомонівши, бігли далі стурбовані.

Я не міг відвести очей від цієї краси. Як же радісно світилась і блищала річечка, коли на неї падали промені сонця, ніжно переливалася різними барвами.

А як було приємно хлюпатись в теплій воді, яка освіжала все тіло. У когось з хлопців появилася ідея наловити риби. Всім вона сподобалася, ми дружньо кинулись її виконувати. Ох і вдала була наша ловля! Яких тільки рибок не наловили – залюбуєшся.

Наловити – то наловили, а що далі робити – не знали.

Від свіжого повітря нам знову захотілось їсти, але не те, що залишилось в торбинах, а чогось гаряченького.

І тут я згадав, як мама готувала юшку з риби.

Я завжди сидів поруч з мамою на кухні, коли вона готувала страву. Дуже було цікаво спостерігати за її умілими руками. Інколи навіть намагався допомагати, хоча не завжди виходило гарно.

Одного разу пробував і вареники з сиром ліпити. Але вони у мене виходили якись хвостаті. Мама заспокоювала мене і казала, що це діло наживне.

І завжди, коли мама щось робила, я був поруч.

Тим більше, вона мені не раз говорила: «Дивись і усьому вчись, синку. Запам'ятай: що уміти – за плечима носити.

Я якось те пропускав мимо вух. А сьогодні все пригодилось. Як же мені знадобилася, зараз мамина наука!

– Хлопці, – сказав я, – давайте приготуємо з цієї риби юшку.

– Як це? – почулось зі всіх боків.

– А ось так!

Оскільки ніхто не знав, як це робити, я негайно приступив до діла. Всі взялися мені допомагати. Дівчата почистили і помили рибу, хлопці назбирали сухого хмизу, кинулись розпалювати вогнище.

Та й весело ж затріщали сухі гілочки, язички вогнища летіли вгору. Поклали в киплячу воду все необхідне, сидимо, чекаємо. І такі пахощі ідуть, що у нас слинка тече з рота.

– Коли ж вона буде готова?

– Чи скоро буде готова?

Так не терпиться покуштувати. Нарешті! Всі накиннулися на юшку, як голодні вовки. Бо вона й справді була дуже смачна. Кожний намагався мені подякувати, похвалити.

А мене охопило почуття радості, гордості. Як же тут не радіти! Я вперше в житті сам приготував їжу. Сам, без маминої допомоги. І який же був їй вдячний, що вона мене цьому навчила. Тільки тепер я зрозумів, що хотіла мала на увазі мама, коли казала: «Що уміти – за плечима не носити».

Втомлені, але радісні і щасливі, увечері ми поверталися додому. Адже скільки нового дізналися, скільки вражень пережили за цей день. Його ми ніколи не забудемо. Особливо я, бо я відчув серцем, як це радісно приносити людям задоволення і радість.



Дитяча сторінка

Дмитро ПАВЛИЧКО

МУРАШКА

Вилізла мурашка на лопух,
Подивилась весело навкруг:
– Скільки тут повітря і тепла,
Я ж, дурненька, в бур'яні жила!

Вилізла мурашка на ромен,
Мовби крила вирости з рамен:
– Що за диво – пелюстки в росі,
Як могла я жити на лопусі!

Вилізла мурашка на таріль
Соняха, що саяв серед піль:
– Боже, скільки золота й зерна,
Що ромен? Билиночка сумна!

Вилізла мурашка на сосну,
Глянула в далечину ясну:
– Піді мною цілий світ лежить, –
Як могла я на бадиллі жити!

Над сосною чорна хмара йшла,
Срібний дощик по землі тягла.

Марко ВОВЧОК

Літній ранок і вечір

Літній ранок

Боже, як гарно буває літнього ранку, коли сходить сонце! Луки виблискують росяними краплинами, наче дорогими самоцвітами. Пташки, що ховалися на ніч десь по очеретах, випурхують із своїх схованок. Легенькою пеленою здіймається туман над рікою. А гори під яскравим сонячним промінням вкриваються позолотою й блиском. Від світла й тепла життєдайного сонця розливаються чудові пахощі трав і квітів. Усе навкруги прокидається від сну, набирає жвавості.

А мурашка крикнула:– Зажди! –
І взялась за ниточку води,

Вилізла на хмару і лягла
Біля сонця, горда, хоч мала.
– Як могла я жити на сосні,
Коли сонце впорівень мені!

Розійшлася хмара дощова –
Вниз летить мурашка ледь жива.
Де вона – дарма питаєш ти,
Вже її нікому не знайти!



Літній вечір

Надійшов теплий тихий рожевий літній вечір. Ось гаснуть уже останні промені сонця, і землю поволі огортає нічна пітьма і прохолода. Небо вкривається безліччю зірок, а згодом і місяць випливає над обрієм.

Як гарно буває в такий тихий нічний час плисти річкою на човні! Дивишся угору — там світять тобі зорі. Глянеш униз, на воду, і там світять тобі зорі. Вгорі пливе місяць, і під тобою пливе місяць. Тихе плесо ріки, наче велетенське люстро, відбиває в собі всю небесну далечинь.



СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

А БРОВКО КУСАЄ!..

Motto:

«Черлене, зелене...

Прийди увечур до мене.

Є у мене сивий пес,

Як тя укусит, то умреш...»

З верхньорівнянського гумору

Підпираючись палкою, мов Довбуш топірцем, вуйко Ферішак налягав на поранену ногу і бубонів під ніс, як обдурений жид, повертаючись з ярмарка.

Навіть не знав на кого сердитись: на собаку, який вкусив його за ногу, на Івана Моцвайка, який запевнив його, що собака не кусає, чи на «доктора» Кермешія, який вколов його, як у напасть, «інекційов» і навіть не запитав:

«Як вас укусив пес, уйку?...»

– Мовчїт, гейби води набрав у рот, – інекцію гіц у черево, та й усє!

Та лікар не дурний, і пам'ять не втратив. Кілька років тому, коли вуйко прийшов до нього з покусаним задом, він запитав його: «Як то сталося, вуйку?...», а вуйко: «Та так, паночку, як коли би ви пес, та гар-р-р... мене за гузицю...»

– Тадь сесе уже удругий раз, як ня кусає гайда¹, – пригадав собі вуйко. Але якщо тоді сталося у лісі, а ще з його вини, то тепер він не простить Моцвайкунові ні за што у світі!

– Научу я того лайдака, ой научу! Тадь биру увидит, як я хромаю, і все ампачуїре² змили-єса над мною. Заплатиш мені, Моцвайку, ой заплатиш, гунцуте проклятий!

Іван Моцвайко зайшов до «Сільської хижі» і став перед комісією, як Ісус перед Пілатом і питає:

– Но, якого фраса єсте ня урвали уд коси та

ня тігаєте по ампачуїре?

– Тут на вас вуйко Ферішак скаргу подав, – відповідає учитель Федько, голова комісії.

– Яку у Бога скаргу, Міха'? Я тобі ні не переорав, ні не перекосив...

– Яку скаргу, Іва'? Марішка би тя побила із планетником, ще ня звідуюш, яку скаргу, га!?

– Тихо! – постукав олівцем у стіл учитель. Розкажіть, вуйку, як то трапилось!

– Та так трафилосся, пане! Іду я у Мочари, бо там мав'єм якус отавчину, та собі думаю: «Ади, не буду обходити поза кодришур, а перейду через Моцвайків сад, бо май близько». Та коли дохожу до Моцвайкового городу, вижу Іван косит отаву. Так було, Іва'?

– Так було, Міха'!

– Кажу єму: «Слава Ісусу Христу, Іва! Не на-сердишса, аж перейду через твуй город?», а ун удповідає: «Слава наві-ки Богу, Міха'! Переходь здоровий!». Так було, Іва'?

– Так було, Міха'! – відповідає Моцвайко.

– А твуй Тарко не кусає? – звідую Івана, а ун удповідає: «Муй Тарко, Міха', не кусає, благий, як ягня, мож му руку у рот хпати...» Так було, Іва'?

– Так було, Міха'! – знову підтвердив Моцвайко.

– Та чім єм ступив поза другу яблуню, як скочит на мене пес, та гар-р-р! Ади, што учинив ми із ногов.

– Што скажете на це, вуйку Іване?

– Та што єм годен казати, чесне панство, ун звідовав за Тарка, ци не кусає, а муй Тарко поправді не кусає, а Бровко кусає! Тото Бровко го' укусив, аби ви знали!

¹ Собака.

² Сільський суд.



СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Юрій ПАВЛІШ

ВІДПУСТКА – ВІДПУСТКА

Закохався молодячок
В кралю на курорті.
Хоч вже старша, не будь-яка
Дошка собі в плоті.

Стегна, перса, боже милий.
Наче мармурові.
Котрий глянє, то кожному
Збуджують рух крові.

Та і його не водиця.
Думає, за банкноту
Мучитиму її в ліжку
До сьомого поту.

Тому її він грошово
Кликає до роботи.
Тільки краля неймовірна
Не мала охоти.

Юрій ЧИГА

ЩО В ОДВІТ?

Кожна нація з любові
Бога славить й цілий світ,
на своїй, на рідній мові
проповідує Завіт.

Він дав небо, землю, воду
і тварин, й рослинний світ,
нас створив – людську породу,
а ми що Йому в одвіт?

Голова в нас, ноги, руки
наче й розум також є,
виробляєм різні штуки,
вічно нам щось не стас.

Не спимо, себе караєм,
біс, диявол в нас сидить,
тратим час, дарма марнуєм,
він на чатах, він не спить.

Є землі в нас скільки треба,
лиш бери на ній роби,

Та одного разу його
Довела до ладу:
«У відпустці я нікому
Стегна не розкладу.

Вдома прийму за сотнягу.
Більше не потрібно
Гратимемось, й попрацюю
Як захочеш, здібно.

У відпустці, молодячку, –
Хай усі це знають, –
Такі, як я, не працюють,
А відпочивають.

Сесе ремесло шанує
Чи не кожна хустка.
Тому і в нашім, класичнім,
Відпустка – відпустка».

Ми відпустку пробуваєм
В любому моменті,
Бо ремесло не признане
В нашім парламенті.

ЗВИЧКА

Одруживсь легінь осінній,
Бо вже надоїла
Примха ночами ходити
Від тіла до тіла.

Весілля було у неї,
У її квартирі.
Все минулося, як треба,
У спокої й мирі.

Та першу ніч заплатив він,
Як платив усюди,
Скоро почислив банкноти
Й поклав її на груди.

Думає звично: «Цій красуні
Я плачу й не плачу.
Вона взяла, полічила
Й дала йому здачу.



ні, ще хочемо і неба
творим атомні гриби.

Між собою ворогуєм,
комусь ставимо сільця
і самі себе катуєм,
бо не маємо лиця.

Труїмо повітря, воду,
повертаєм русла рік,
так загадили природу –
не поправити повік.

Знову йдемо до Голгофи,
розпинаємо когось,
близимось до катастрофи,
Бога вже не боїмось.

Від жадоби вже опухли,
перелюб, їмо, п'ємо,
і від злоби вже оглухли,
що нам те Святе Письмо?!

І все лізем до корита.
Горя спито до вінця,
земля кров'ю вся пролита,
і воюєм без кінця.

А по сценах виєм, скачем
напівголі, як чорти,
йдемо в пекло, і не плачем,
причепити лиш хвости.

Стала мавпою людина...
Витворює чудеса,
забува, що йде година,
й розімкнуться небеса.

Від хвороб мремо, як мухи,
і нема від них ліків,
і терпіли, й терпим муки
так на протязі віків.

Таких варварів не знали,
від коли існує світ,
але щоб там не казали
захворів ввесь світ на СНІД.

З когось дремо навіть drankу,
пхаємо себе за піч...
Дав би Бог діждатись ранку,
щоб скінчилась вже та ніч...



25-RIČHČJA «NAŠOGO ĞOLOСУ»

Святкові моменти

